

Nationaal Actieplan

“Ondernemingen en Mensenrechten”

23 juni 2017

1. Voorwoord

Onder impuls van de instellingen van de Europese Unie beslisten de federale regering en de Vlaamse, Waalse en Brusselse gewestelijke regeringen om een nationaal actieplan (NAP) uit te werken ter implementering van de "Richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten" (UNGPs), die op 17 juni 2011 unaniem goedgekeurd werden door de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties. Dit plan vormt eveneens de gelegenheid om de Belgische steun aan een aantal in andere fora aangegane verbintenissen die dezelfde principes nastreven te bekrachtigen, zoals de richtlijnen voor multinationale ondernemingen (herzien in 2011) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), evenals aan een reeks verbintenissen die werden aangegaan door de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO).

Bovendien draagt dit plan bij aan de inspanningen van België met het oog op de verwezenlijking van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en in het bijzonder van doelstelling 8 " Bevorderen van aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen" en van doelstelling 12 " Verzekeren van duurzame consumptie- en productiepatronen ".

De beslissing van België om een voortrekkersrol te spelen in dit dossier werd reeds vermeld in het regeerakkoord van de regering-Michel I: "Een eerste nationaal actieplan 'Ondernemingen en Mensenrechten' zal worden uitgewerkt in samenwerking met de bevoegde departementen en entiteiten".

Wat betreft de Gewesten, vermeldt het Vlaams regeringsakkoord 2014-2019 dat Vlaanderen een actief beleid zal leiden met betrekking tot mensenrechten. In zijn verklaring van het regionaal beleid 2014-2019, herinnert de Waalse regering van zijn kant aan de bereidheid om te handelen ten voordele van een "Internationale handel met respect voor menselijke ontwikkeling". Het Brussels regeringsakkoord 2014-2019 bepaalt dat de Brusselse regering voor de opname van clausules met betrekking tot mensenrechten en de fundamentele normen van de IAO (met name de syndicale arbeidsrechten) zal zorgen. Het bevestigt ook de gelijkheid van vrouwen en mannen als inzet voor de democratie en voor de economie van ons land.

Met dit actieplan (NAP) willen de bevoegde Belgische federale en gefedereerde overheden hun engagement inzake "Ondernemingen en Mensenrechten" concreet maken, door mensenrechten te introduceren in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap en duurzame ontwikkeling en door maatschappelijk verantwoord ondernemerschap in het algemeen te steunen, met aandacht voor/in

samenwerking met Belgische ondernemingen die een grote ambitie hebben op dit vlak of die meer belang willen toekennen aan dit onderwerp in hun operaties.

Dit NAP wil een platform bieden om de goede praktijken van sectoren en ondernemingen in de kijker te plaatsen en meer overlegopportunities te creëren, om beter in te spelen op de complexe uitdagingen die verbonden zijn aan dit onderwerp.

Dit NAP zal er in het bijzonder over waken dat de administratieve last van ondernemingen en organisaties¹ niet zwaarder wordt en zal zich ervan vergewissen dat de acties kaderen in een "level playing field" op Europees en internationaal niveau.

Uiteraard zal dit NAP het perspectief van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen in alle acties integreren. Alle actoren betrokken in het opstellen van het beleid en de maatregelen in dit kader zullen dit ook in achtving nemen. De dimensie "handicap" zal ook meegenomen worden in de uitvoering van het beleid dat in dit plan wordt uitgestippeld.

Vele acties opgenomen in dit NAP Ondernemingen en Mensenrechten beperken zich niet louter tot mensenrechten, maar diepen ook verschillende aspecten van maatschappelijke verantwoordelijkheid uit. Voor ondernemingen en organisaties kadert de aandacht voor mensenrechten dikwijls in hun benadering van duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. In het kader van de uitwerking van dit actieplan heeft de eerste consultatie van de stakeholders overigens een duidelijke voorkeur aangetoond om de twee oefeningen (Actieplan maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen en NAP Ondernemingen en Mensenrechten) samen te voegen eerder dan om twee verschillende actieplannen op te stellen. De bevoegde federale en gewestelijke besturen hebben er dus voor gekozen dit actieplan ook te bekijken in het kader van de internationale vraag om een actieplan Onderneming en Mensenrechten op te stellen, evenals in het kader van de Europese vraag om actieplannen betreffende maatschappelijk verantwoord ondernemen op te stellen en te hernieuwen. De bevoegde overheden op de verschillende niveaus willen zo aan ondernemingen en organisaties duidelijk maken dat de naleving en de bevordering van de mensenrechten integraal deel uitmaken van het principe van maatschappelijke verantwoordelijkheid, die diverse vormen kan aannemen.

2. Internationale context aangaande ondernemingen en mensenrechten

De naleving van de mensenrechten door ondernemingen is al lange tijd een onderwerp van discussie in talrijke nationale en internationale fora. **Binnen de Verenigde Naties** heeft het lang geduurd voor er tussen de verschillende stakeholders eensgezindheid was over dit onderwerp. Dit proces werd opgestart in 1973, met de oprichting van de Commission on Transnational Corporations. In 1998 werd een werkgroep opgericht over transnationale ondernemingen via de subcommissie inzake de bevordering en de bescherming van de mensenrechten.

¹ De term "organisaties", zoals die in dit NAP gebruikt wordt, verwijst naar organisaties van rechtswege, feitelijke organisaties, ngo's, vzw's of andere organisaties die activiteiten uitoefenen die het voor dit NAP relevant maken rekening te houden met deze organisaties.

In 2005 heeft de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, prof. John Ruggie aangesteld als speciale vertegenwoordiger inzake ondernemingen en mensenrechten, wat zorgde voor een doorbraak in dit proces. Professor Ruggie, die de opdracht kreeg maatregelen voor te stellen om de naleving van de mensenrechten in de zakenwereld te verbeteren, startte een onderzoek- en overlegprocedure, die in 2005 resulteerde in de uitwerking van het **Beleidskader "Protect, Respect en Remedy"**. Het gaat om een conceptueel kader, waarmee het onderwerp ondernemingen en mensenrechten op een unieke manier benaderd kan worden en is gebaseerd op drie pijlers:

1. de verplichting van de staat om personen te **beschermen** tegen schendingen van mensenrechten door derden, inclusief ondernemingen
2. de verantwoordelijkheid van ondernemingen om de mensenrechten te **respecteren**
3. de noodzaak om slachtoffers van mensenrechtenschendingen toegang te verschaffen tot effectieve **remediëring**

Dit referentiekader werd geoperationaliseerd via de opstelling van 31 **richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten** ([UN Guiding Principles, UNGP](#)) die op 17 juni 2011 unaniem werden goedgekeurd door de Raad voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, wat een mijlpaal betekende op het vlak van de bescherming van de mensenrechten en in de evolutie van het concept van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

De **richtlijnen**, die uitdrukkelijk verwijzen naar het Handvest van de Verenigde Naties inzake mensenrechten en de Verklaring van de IAO inzake fundamentele beginselen en rechten op het werk, zijn niet bedoeld om nieuwe verplichtingen op internationaal vlak op te leggen, maar wel om de gevolgen van de bestaande normen en praktijken voor landen en ondernemingen toe te lichten en ze te verankeren in één logisch en samenhangend kader. Deze richtlijnen mogen **juridisch dan niet bindend** zijn, ze zetten de VN-lidstaten er wel toe aan ze op te nemen in hun wetgeving, hun beleid en hun praktijken, rekening houdend met de eigen nationale realiteit en behoeften.

In juni 2011 richtte de Raad voor de Mensenrechten eveneens een werkgroep op inzake "mensenrechten en transnationale en andere ondernemingen", om de richtlijnen te promoten en de toepassing, de opvolging en de beoordeling ervan te garanderen. Deze werkgroep is eveneens belast met het sturen van de werkzaamheden van het jaarlijkse forum over ondernemingen en mensenrechten, dat werd opgericht als internationaal platform over deze thematiek en jaarlijks de balans opmaakt van de uitdagingen ter zake en de te volgen weg. Het idee voor de opstelling van de NAP's ontstond in deze context.

De gedachtewisselingen die door de Verenigde Naties in de jaren 1970 op gang werden gebracht, leverden uiteindelijk een aantal concrete resultaten op in **andere multilaterale organisaties**.

In 1976 keurde de **OESO** de **OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen** goed. Dit zijn aanbevelingen die de regering aan hun ondernemingen richten, om een verantwoordelijk gedrag van ondernemingen te stimuleren op het vlak van professionele betrekkingen, mensenrechten, milieu,

fiscaliteit, publicatie van informatie, strijd tegen corruptie, consumentenbelangen, wetenschap en techniek en concurrentie. De Richtlijnen werden voor de vijfde keer bijgewerkt in 2011. De deelnemende regeringen wilden zo verzekeren dat de Richtlijnen een essentieel instrument zouden blijven om het verantwoordelijk gedrag van de ondernemingen te promoten binnen het veranderende landschap van de wereldeconomie en hebben er onder andere een hoofdstuk over de mensenrechten aan toegevoegd.

De Richtlijnen worden ondersteund door Nationale Contactpunten (NCP), waarvan er wereldwijd 46 zijn. Het is een enig uitvoeringsmechanisme dat de Belgische regering in 1980 heeft goedgekeurd. Het [Belgisch NCP](#) maakt deel uit van de FOD Economie en heeft een tripartiete samenstelling, waarin verschillende federale en gewestelijke instanties, organisaties die de werkgevers vertegenwoordigen (VBO, Comeos en Agoria) en interprofessionele vakbondsorganisaties vertegenwoordigd zijn (ACV, ABVV en ACLVB).

Het Belgische NCP heeft twee belangrijke functies: de bekendheid en de naleving van de richtlijnen vergroten en promoten via de verspreiding van informatie en een onpartijdige beslechting van geschillen tussen partijen voorstellen door dialoog, schikking en bemiddeling te stimuleren in geval van een niet-naleving van de richtlijnen door een Belgische onderneming die actief is in het buitenland of in België.

Zo heeft in 1977 de [Internationale Arbeidsorganisatie](#), (IAO) de [Tripartiete principeverklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid goedgekeurd](#). De belangrijkste doelstelling van deze verklaring die in 2000 werd herzien, is om de multinationale ondernemingen aan te moedigen om een positieve bijdrage te leveren aan de economische en sociale vooruitgang en de problemen die hun diverse activiteiten kunnen teweegbrengen te minimaliseren en op te lossen.

Internationale organisaties, zoals de **IAO** en de **OESO** ontwikkelden eveneens een reeks tools om ondernemingen te ondersteunen die via hun activiteiten positieve acties op het vlak van mensenrechten willen tot stand brengen. De IAO heeft bijvoorbeeld een helpdesk opgericht, een gratis en vertrouwelijke bijstandsdienst, voor ondernemingen die hun handelsactiviteiten willen afstemmen op de internationale arbeidsnormen en de ontwikkeling van positieve industriële relaties binnen de onderneming willen bevorderen.

In 2010 kwamen de [Richtlijnen ISO 26000](#) tot stand. Deze richtlijnen betreffen de maatschappelijke verantwoordelijkheid van organisaties en kennen een belangrijke plaats toe aan de mensenrechten.

Een ander relevant initiatief ter zake op het niveau van de Verenigde Naties is [UN Global Compact](#) (UNGC). Opgestart door Kofi Annan toen hij secretaris-generaal van de VN was.

[UN Global Compact](#) kan omschreven worden als het grootse mondiale initiatief op het vlak van duurzaam ondernemen ("*the world's largest corporate sustainability initiative*") dat ondernemingen oproept hun operaties en strategieën af te stemmen op de universele principes aangaande mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en de strijd tegen corruptie, via acties die de verwezenlijking van maatschappelijke doelstellingen bevorderen. UNGC verzamelt relevante en nuttige informatie voor ondernemingen die lid zijn en de mensenrechten willen respecteren of zelfs bevorderen via hun economische activiteiten.

Het UN Global Compact Network Belgium brengt de Belgische ondernemingen samen die aan UNGC deelnemen. Er bestaan gelijkaardige netwerken in meer dan honderd landen ter wereld. Contacten met die Global Compact netwerken kunnen van groot belang zijn voor de Belgische ondernemingen die hun activiteiten in het buitenland wensen uit te breiden en in dat verband worden geconfronteerd met de problematiek van duurzame ontwikkeling in het algemeen en de mensenrechten in het bijzonder. De lokale netwerken van UNGC zijn eveneens interessante gesprekspartners voor de vertegenwoordigers van België in het buitenland (ambassades, consulaten-generaal).

Op Europees niveau werden er in navolging van de door de Verenigde Naties aangereikte antwoorden verschillende initiatieven tot stand gebracht. Ten eerste keurde de Europese Commissie in 2011 een nieuwe mededeling goed inzake de maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen (MVO). Vervolgens keurde de Raad van de Europese Unie een strategisch kader voor mensenrechten en democratie goed, samen met een actieplan waarvan een punt (actie 25) specifiek is gewijd aan de uitvoering van de VN-richtlijnen en voorziet in de ontwikkeling van nationale actieplannen met het oog op de uitvoering van deze richtlijnen. Een nieuw actieplan, voor de periode 2015-2019, goedgekeurd op de Raad voor Vreemdelingenzaken van juli 2015, voorziet eveneens een reeks acties op dit vlak en bevestigt het engagement van de lidstaten om actieplannen te ontwikkelen. De goedkeuring in april 2014 van Richtlijn 2014/95/EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen (tot wijziging van boekhoudrichtlijn 2013/34/EU), die onder andere de bekendmaking door ondernemingen voorziet van informatie betreffende de naleving van de mensenrechten, heeft de lidstaten ook aangemoedigd om deze actieplannen goed te keuren.

3. Hoe is dit actieplan tot stand gekomen?

De in dit actieplan geïntegreerde acties werden verzameld via de [Werkgroep Maatschappelijke Verantwoordelijkheid van de organisaties \(MVO\) van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling \(ICDO\)](#) bestaande uit vertegenwoordigers van de federale besturen en waaraan ook vertegenwoordigers van de regionale instellingen deelnemen.

Op federaal en regionaal niveau werd een eerste deel van het actieplan reeds eind 2013 verwezenlijkt door de werkgroep. De werkgroep MVO van de ICDO organiseerde in april 2014 **een eerste raadpleging** van de stakeholders. 51 middenveldorganisaties werden geconsulteerd via een vragenlijst.²

Naast de bijdrage van de stakeholders, diende een diepgaande analyse of "**mapping**" uitgevoerd om de implementatiegraad van de 31 VN-richtlijnen betreffende de ondernemingen en de mensenrechten in kaart te brengen, eveneens als basis voor het actieplan.³ Deze diepgaande analyse, die ook aan een

² Meer informatie over deze eerste fase, waaronder de vragenlijst en een overzicht van de resultaten van de enquête op <http://www.rs.belgium.be/nl>

³ Zie ook hoofdstuk 5: Belgisch kader betreffende ondernemingen en mensenrechten

academisch panel onder voorzitterschap van professor Olivier De Schutter werd voorgelegd, wordt toegevoegd in bijlage aan dit actieplan.

De federale bijdrage aan het actieplan steunt eveneens op **andere nationale actieplannen** opgesteld door andere lidstaten van de EU, zoals Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Finland.

De verwerking van de resultaten van de bevraging afgenomen van de stakeholders, de resultaten van de "mapping" en de bijdrage van de leden van de werkgroep Maatschappelijke verantwoordelijkheid resulteerden in de federale bijdrage van het Nationaal Actieplan "Ondernemingen en mensenrechten".

Deze bijdrage werd nadien aangevuld met bijdragen van Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, om uiteindelijk te leiden tot het **Voorontwerp van het Nationaal Actieplan "Ondernemingen en mensenrechten"**.

In een tweede consultatiefase (november-december 2015), konden de stakeholders op basis van het Voorontwerp van Nationaal Actieplan hun opmerkingen en aanvullingen formuleren. De verschillende organisaties uit het middenveld die betrokken werden in de eerste consultatiefase konden hun reacties schriftelijk overmaken. Ook werd een overleg georganiseerd tussen de leden van de ICDO-werkgroep die instond voor de opmaak van het voorontwerp van NAP en de verschillende stakeholdergroepen (ngo's en andere organisaties, vakbonden en ondernemingen). Ten slotte werd ook aan verschillende adviesorganen gevraagd om hun advies uit te brengen over het voorontwerp van NAP. Het betrof hier op federaal niveau de Nationale Arbeidsraad, de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling, De Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO's, de Raad voor het Verbruik en de Adviesraad voor beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling. In Wallonië bracht de Conseil Economique et Social de la Wallonie een advies uit, alsook in Brussel de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, terwijl in Vlaanderen de Sociaal Economische Raad Vlaanderen besliste geen advies uit te brengen gelet op de verschillende raden op federaal niveau die reeds een advies uitbrachten. De verschillende opmerkingen en voorstellen tot aanvulling die voortkwamen uit de tweede consultatiefase werden vervolgens verwerkt in het ontwerp van NAP Ondernemingen en Mensenrechten door de ICDO-werkgroep. Hierbij werden de adviezen van de gestructureerde adviesorganen prioritair behandeld gelet op de consensus die werd gezocht tussen de verschillende stakeholders binnen deze adviesraden.

4. Scope van het actieplan

Dit actieplan wil Belgische ondernemingen (die actief zijn in België en/of het buitenland) en internationale ondernemingen die actief zijn in België stimuleren om de mensenrechten te respecteren en te bevorderen en deze te bevorderen zowel binnen de eigen onderneming als binnen hun invloedssfeer.

De Belgische federale en gewestelijke overheden willen hun plicht om de mensenrechten te promoten en te verdedigen ten volle op zich nemen en hun juridisch en beleidskader hierop afstemmen. Dit actieplan en de 'mapping' gaan specifiek in op de eerste en derde pijler van de VN-richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten, namelijk de verplichting van de staat om mensen te beschermen wanneer derden, waaronder ondernemingen, de mensenrechten schenden en de noodzaak om slachtoffers van mensenrechtenschendingen toegang te verschaffen tot effectieve remediëring.

De tweede pijler, die betrekking heeft op de verantwoordelijkheid die ondernemingen dragen om de mensenrechten te respecteren, is van fundamenteel belang voor het in praktijk brengen van de richtlijnen. Aangezien deze tweede pijler zich uitsluitend toespitst op de initiatieven van ondernemingen zelf, gaat het nationaal actieplan hier niet op in. Met dit nationaal actieplan wil België ondernemingen aanmoedigen en uitnodigen om de uitvoering van de tweede pijler op een coherente en ambitieuze manier in overleg met stakeholders te organiseren.

De mensenrechten respecteren en maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen is niet enkel de verantwoordelijkheid van ondernemingen, maar van alle organisaties. Sommige acties van dit actieplan zijn dus niet enkel bedoeld voor ondernemingen maar ook voor organisaties in het algemeen (inclusief overheidsdiensten).

5. Belgisch kader betreffende ondernemingen en mensenrechten

België beschikt over een erg ruim beschermend kader inzake mensenrechten. Enerzijds erkent de Belgische Grondwet in zijn titel II "De Belgen en hun rechten" een groot aantal burgerlijke, politieke, economische, maatschappelijke en culturele grondrechten. Anderzijds heeft ons land ook de meeste internationale instrumenten inzake mensenrechten aangenomen/geratificeerd, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Internationaal Pact inzake burgerlijke en politieke rechten, het Internationaal Pact inzake economische, sociale en culturele rechten, talrijke internationale arbeidsovereenkomsten, waaronder de fundamentele conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) en het Europees mensenrechtenverdrag. De Belgische Staat onderschreef als een van de eersten de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) voor multinationale ondernemingen. België bekrachtigde in 2000 ook het Statuut van Rome tot oprichting van het Internationaal Strafhof.

België spant zich onophoudelijk in om het respect voor die rechten op een hoog niveau te houden en speelt een actieve rol in de uitwerking van internationale normen tot bescherming van de mensenrechten

en hun promotie. Daarnaast heeft ons land alle individuele klachtenmechanismen erkend die zijn ingesteld door de VN-verdragen die het heeft bekrachtigd.

Hoewel de rechten die verbonden zijn aan deze verdragen doorgaans enkel uitvoerbaar zijn tegen de staat, en dus niet horizontaal worden toegepast ten aanzien van niet-staatsgebonden actoren, met inbegrip van ondernemingen, zijn die laatste wel onderworpen aan de bepalingen uit het nationaal recht die de verdragen ten uitvoer leggen.

Het in België bestaande wetgevend en politiek kader wordt besproken in de diepgaande analyse ("mapping") die in bijlage aan dit nationaal actieplan wordt gevoegd.⁴

Om de voornaamste rechten/plichten die België belooft te beschermen en te respecteren beter te identificeren, concentreert de basisanalyse zich op zeven domeinen die als prioritair beschouwd worden:

- recht op gelijkheid en op niet-discriminatie
- recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn persoon
- rechten van werknemers
- recht op een gezond leefmilieu
- bescherming van de persoonlijke levenssfeer
- bescherming van de consument
- corruptiebestrijding

Hierbij dient opgemerkt te worden dat België nog niet over een nationaal mensenrechtenmechanisme beschikt (bijvoorbeeld een nationaal instituut voor de mensenrechten), gebaseerd op de Principes van Parijs.⁵ Overeenkomstig onze internationale verbintenissen en het federaal regeerakkoord van 9 oktober 2014, blijven de bevoegde instanties werken aan de ontwikkeling van een dergelijk nationaal mensenrechtenmechanisme tegen het einde van de legislatuur.

6. Opvolging van het actieplan

De uitvoering van het actieplan wordt jaarlijks geëvalueerd in de werkgroep Maatschappelijke verantwoordelijkheid van organisaties van de ICDO. Op basis van deze evaluatie wordt een vooruitgangverslag opgemaakt en gepubliceerd op de website <http://www.rs.belgium.be/nl>.

Dit rapport zal ook in bijlage aan het ICDO-jaarverslag worden aangehecht dat wordt opgestuurd naar de regering, het parlement en de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling. Ter informatie zal dit ook naar de andere adviesraden die betrokken werden bij de consultatie aangaande dit Nationaal Actie Plan worden toegestuurd.

Drie jaar na de goedkeuring van het Nationaal Actieplan door de regering, wordt in overleg met de stakeholders een evaluatie van het Nationaal Actieplan en van de uitvoering van de acties voorzien.

⁴ Zie bijlage 1

⁵ De principes van Parijs werden door de Commissie Mensenrechten van de Verenigde Naties aangenomen in 1992 (Resolutie 1992/54) en door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in 1993 (Resolutie 48/134). Voor de tekst: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfNationalInstitutions.aspx>

Tijdens deze evaluatie kan er besloten worden het actieplan te wijzigen of te updaten. Desgevallend wordt de "mapping" dan eveneens geüpdatet.

Daar waar dit aangewezen is, zullen bij het concretiseren en implementeren van de acties stakeholders (al dan niet via de adviesraden) worden betrokken.

7. Actievoorstellen

1. Een toolkit betreffende mensenrechten uitwerken voor ondernemingen en organisaties
2. Een brochure opstellen over de overheidsgebonden remediëringsmechanismen
3. Formulering van aanbevelingen met het oog op de verbetering van de toegang tot een mechanisme van rechtsherstel
4. Bestaande kwalitatieve initiatieven m.b.t. mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid bevorderen
5. Zorgen voor de verspreiding van de toolkit en de remediëringsbrochure bij Belgische vertegenwoordigers in het buitenland en hen op dit vlak sensibiliseren
6. De ondernemingen sensibiliseren aangaande mensenrechtenkwesaties in het kader van economische missies in het buitenland
7. Belgisch SDG Charter over de rol van Private Sector, Middenveld en Publieke Sector in internationale ontwikkeling
8. Internationale kaderovereenkomsten aanmoedigen
9. De samenwerking tussen de openbare diensten en diverse organisaties die actief zijn op het vlak van mensenrechten en internationaal ondernemerschap versterken
10. België verbindt zich ertoe criteria met betrekking tot mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen (MVO) te integreren in de strategie ter ondersteuning van de ontwikkeling van de lokale private sector van de Belgische samenwerking
11. Een betere coördinatie tot stand brengen tussen de federale en gewestelijke overheden om de criteria inzake mensenrechten en maatschappelijk verantwoord ondernemen te integreren in de overheidssteun
12. Het engagement van België en zijn pioniersrol op het gebied van de mensenrechten op internationaal vlak voort te zetten
13. Respect voor de mensenrechten in overheidsopdrachten vergroten en controleren (Respecteren van mensenrechten in overheidsopdrachten + Opstarten van proefprojecten aangaande de controle op het naleven van de mensenrechten bij overheidsaankopen)
14. Het Belgisch label ter bevordering van een sociaal verantwoorde productie evalueren
15. Het principe "due diligence" integreren in de bestuursorganen van de onderneming, ook voor wat mensenrechten betreft
16. Maatschappelijke verslaggeving, met inbegrip van mensenrechten, bevorderen
17. Op het niveau van België pleiten voor een sterkere integratie van duurzame ontwikkeling (inclusief mensenrechten) in vrijhandelsakkoorden
18. De evolutie van het MVO en van de mensenrechten in Belgische ondernemingen opvolgen met behulp van de MVO-barometer
19. Goede praktijken van de KMO's die een verantwoordelijk beheer van de toeleveringsketen invoeren, met name dankzij de tool "CSR Compass", promoten
20. Maatschappelijk verantwoordelijke overheidsondernemingen promoten
21. Zich op het niveau van België ertoe verbinden om het grote publiek en de betrokken organisaties beter te informeren over zijn activiteiten inzake mensenrechten om hen te sensibiliseren
22. Verantwoord beheer van de toeleveringsketens met een sectorale benadering stimuleren
23. Het Nationaal Contactpunt (NCP) van de OESO versterken
24. Bij de bewustmaking van ondernemingen bijzondere aandacht besteden aan de rechten van het kind
25. Bijzondere aandacht besteden aan de ratificatie, ondersteuning en bevordering van een reeks IAO-conventies die betrekking hebben op de rechten van de vrouw
26. Bijzondere aandacht besteden aan de ratificatie van een reeks IAO-conventies die betrekking hebben op de gezondheid en veiligheid op het werk

27. De Belgische ondernemingen sensibiliseren met betrekking tot de problematiek van de corruptie en de Belgische verbintenissen rond deze thematiek versterken
28. Uitvoering van het Vlaams Actieplan “Duurzaam Internationaal Ondernemen 2014-2015-2016”
29. Kennisdiffusie op het vlak van mensenrechten stimuleren
30. Hetgeen er op Europees niveau bestaat exploiteren
31. Beste praktijken van de ondernemingen in de schijnwerpers zetten
32. Ondernemingen opleiden inzake respect voor de mensenrechten
33. In-, uit- en doorvoer van wapens, munitie, militair materiaal, ordehandhavingsmateriaal en producten voor tweërlei gebruik

1. Een toolkit betreffende mensenrechten uitwerken voor ondernemingen en organisaties

Context:

Vaak willen organisaties en ondernemingen de mensenrechten respecteren en promoten binnen hun invloedssfeer. Deze actie heeft tot doel hen te helpen bij het promoten van de mensenrechten, in functie van hun specifieke organisatorische context.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

De federale overheid zal, in samenwerking met experts en haar belangrijkste stakeholders inzake mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid van organisaties, een pakket uitwerken dat organisaties helpt om mensenrechtenschendingen te voorkomen en om het respect voor de mensenrechten te bevorderen via hun activiteiten. Dit pakket kan bestaan uit verschillende onderdelen:

- Wat wordt er onder "mensenrechten" verstaan?
- Hoe zijn ondernemingen/organisaties betrokken bij mensenrechten en welke zijn hun verantwoordelijkheden hieromtrent?
- Hoe kunnen ondernemingen/organisaties het principe "due diligence" toepassen op het vlak van mensenrechten?
- Welke acties kunnen ondernemingen/organisaties ondernemen om de schending van mensenrechten binnen hun organisatie en hun invloedssfeer te voorkomen en welke positieve acties ter bevordering kunnen zij ondernemen?
- Hoe kunnen ondernemingen/organisaties hun toeleveringsketens beheren?
- Welke systemen/referentiesystemen kunnen ondernemingen/organisaties gebruiken om het respect en de bevordering van mensenrechten in hun organisatie te verankeren?
- Hoe kunnen ondernemingen/organisaties klachtenprocedures opzetten (zie ook actie 2)?
- Bij welke initiatieven (Belgische en internationale) kunnen ondernemingen en organisaties terecht voor informatie, voor ondersteuning, om zich te engageren, etc. (zie ook actie 3)?
- Sectorale benaderingen (bv.: kleding-, grondstoffen-, financiële sector, ...)
- Een checklist

Voor het opstellen van deze toolkit kan men eveneens inspiratie halen uit de verschillende (nationale en internationale) initiatieven die recent werden uitgewerkt en gerealiseerd.

Deze toolkit zal regelmatig evolueren om hem zo goed mogelijk aan te passen aan de behoeften van de gebruikers. Dit pakket zal online ter beschikking zijn, zodat elke onderneming, organisatie of openbare dienst die er zich aan wil wagen, het gratis kan gebruiken.

Beschrijving van de actie van de Gewestelijke regeringen:

De gewestregeringen zullen deelnemen aan de werken die de federale overheid aangevat heeft in het kader van de werkgroep maatschappelijke verantwoordelijkheid van de ICDO en die betrekking hebben op de toolkit inzake respect voor de mensenrechten, bestemd voor ondernemingen en organisaties.

2. Een brochure opstellen over de overheidsgebonden remediëringsmechanismen

Context:

Overheden hebben de plicht te garanderen dat personen die slachtoffer worden van mensenrechtenschendingen door ondernemingen en organisaties toegang hebben tot effectieve remediëring. Dit via gerechtelijke, administratieve, wetgevende of andere gepaste middelen. Aan toegang tot effectieve remediëring zijn zowel procedurele als inhoudelijke aspecten gekoppeld. Remediëring kan op verschillende manieren worden ingevuld, gaande van verontschuldiging over schadeloosstelling, rehabilitatie, financiële of niet-financiële compensaties tot strafsancities (strafrechtelijke of administratieve), alsook door het preventief voorkomen van schendingen via bijvoorbeeld dwangbevelen of garanties inzake niet-herhaling. De remediëringsprocedures moeten neutraal zijn, beschermd tegen corruptie en vrij zijn van politieke of andere pogingen om het resultaat ervan te beïnvloeden.

In België bestaan er verschillende wettelijke procedures, zowel gerechtelijke als niet-gerechtelijke, naast klachtenmechanismen die de basis vormen van een herstelsysteem. Zo is er bijvoorbeeld de mediatieprocedure via het OESO-contactpunt, zijn er verschillende bepalingen opgenomen in de strafwet die via de Belgische rechtbanken kunnen worden afgedwongen, e.a.

Heel wat van deze klachtenmechanismen zijn onvoldoende gekend.

Beschrijving van de actie:

De federale overheid zal een onderzoeksopdracht uitschrijven met als doel een oplistijng te maken van alle verschillende mogelijke staatsgebonden (zowel gerechtelijke als niet-gerechtelijke) klachtenmechanismen die kunnen gebruikt worden in het geval van mensenrechtenschendingen door (Belgische of buitenlandse) ondernemingen of organisaties. Zowel de procedurele als de inhoudelijke aspecten van deze klachtenmechanismen zullen worden besproken. De resultaten van het onderzoek zullen ook verwerkt worden in een leesbare en overzichtelijke brochure die zowel online als (in beperkte mate) in gedrukte vorm ter beschikking zal worden gesteld van de stakeholders. Deze brochure is in de eerste plaats bedoeld voor ondernemingen, organisaties en slachtoffers van mensenrechtenschendingen. De brochure zal beschikbaar zijn in het Nederlands, het Frans, het Duits en het Engels.

De brochure zal ook deel uitmaken van de toolbox (zie actie 3).

3. Formulering van aanbevelingen met het oog op de verbetering van de toegang tot een mechanisme van rechtsherstel

Context:

De autoriteiten hebben de plicht om toegang tot effectieve remediëringsmaatregelen te verzekeren voor slachtoffers van mensenrechtenschendingen door bedrijven en organisaties. Dat kan via gerechtelijke-, administratieve, wettelijke of andere geschikte middelen. De toevlucht tot remediëringsmaatregelen voorziet zowel procedurele als inhoudelijke aspecten. De remediëring kan op verschillende manieren gebeuren, gaande van verontschuldigingen tot (strafrechtelijke of administratieve) sancties. Voorts kan het gaan om schadevergoedingen, eerherstel, financiële en niet-financiële compensaties en ook om de preventie van schendingen. Dat laatste gebeurt bijvoorbeeld door een rechterlijk bevel of door garanties op niet-herhaling. De remediëringsprocedures moeten neutraal zijn, tegen corruptie beschermd zijn en vrij zijn van eender welke politieke of andere poging om het resultaat te beïnvloeden.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

Ondanks het feit dat deze mechanismen bestaan, kunnen al dan niet belangrijke obstakels de effectieve toegang belemmeren tot een herstelmechanisme wanneer er sprake is van een schending van de mensenrechten. Bijgevolg is een analyse van de geïnventariseerde mechanismen nodig om eventuele obstakels te kunnen belichten. Deze analyse heeft eveneens tot doel de grenzen en/of eventuele gebreken voor elk van de geïnventariseerde mechanismen te identificeren, die een obstakel (juridisch, financieel, procedureel, administratief,...) kunnen zijn voor het effectieve gebruik van deze verhaalswijzen. Beleidsaanbevelingen kunnen in voorkomend geval de overheid helpen in haar wil om de toegang tot remediëring zo effectief mogelijk te maken voor eventuele slachtoffers van mensenrechtenschendingen.

Naast de oplistings van de bestaande remediëringsmechanismen (zie actie 2), zal aan de onderzoekers die hiervoor zullen instaan ook gevraagd worden om een analyse uit te voeren teneinde de belangrijkste obstakels en eventuele lacunes in kaart te brengen en hierrond beleidsaanbevelingen te formuleren in een afzonderlijk rapport. Dit rapport zal door de bevoegde administraties in het kader van de werkgroep maatschappelijke verantwoordelijkheid van de ICDO worden geanalyseerd. De werkgroep zal, in voorkomend geval, een aantal beleidsvoorstellen formuleren en voorleggen aan het politieke niveau. Deze beleidsaanbevelingen kunnen, in voorkomend geval, de overheid helpen in haar wil om de toegang tot remediëring zo effectief mogelijk te maken voor eventuele slachtoffers van mensenrechtenschendingen.

4. Bestaande kwalitatieve initiatieven m.b.t. mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid bevorderen

Context:

Er zijn reeds heel wat initiatieven (zowel nationaal als internationaal) die ondernemingen en andere organisaties aanzetten om de mensenrechten te respecteren en te bevorderen, evenals initiatieven uitgaande van de ondernemingen zelf. Voorbeelden van dergelijke initiatieven zijn de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de tripartiete verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie aangaande multinationale ondernemingen en sociaal beleid, Global Compact, de ISO 26000-richtlijnen aangaande maatschappelijke verantwoordelijkheid, etc. Door deze initiatieven te versterken en ze beter kenbaar te maken bij ondernemingen en andere organisaties kan de overheid bestaande kennis en ervaring optimaal benutten teneinde een zo groot mogelijk draagvlak en bereik te krijgen. Dit zal de overheid helpen om haar doelstelling m.b.t. het respecteren en bevorderen van mensenrechten door ondernemingen en organisaties op haar grondgebied en Belgische organisaties die internationaal actief zijn, effectief te verwezenlijken. Meer informatie over de initiatieven/kwalitatieve instrumenten op: <http://www.rs.belgium.be/nl/instrumenten/instrumenten>.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

De federale overheid zal in overleg met de verschillende stakeholders de verschillende (Belgische en internationale) initiatieven in kaart brengen die het respect voor en de bevordering van mensenrechten in ondernemingen/organisaties ondersteunen. Gouvernemente en intergouvernementele initiatieven en initiatieven die door de ondernemingen zelf werden ontwikkeld zullen zo prominenter in beeld worden gebracht. Er zal bijzondere aandacht besteed worden aan sectorale stakeholdersinitiatieven, omdat hun pragmatisch karakter en sectorale specificiteit hen toegankelijker maken voor KMO's, alsook efficiënter bij gebruik. De methodologie die in het kader van de ISO 26000-richtlijnen werd toegepast, zal daarbij als voorbeeld dienen. De verschillende initiatieven zullen gegroepeerd worden en online gepubliceerd samen met de toolkit (zie ook actie1).

Initiatieven zoals de VN-richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de ISO 26000-richtlijnen aangaande maatschappelijke verantwoordelijkheid, de tripartiete verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie aangaande multinationale ondernemingen en sociaal beleid en de helpdesk voor ondernemingen van het Internationaal Arbeidsbureau, alsook het Global Compact zullen als toonaangevende initiatieven gepromoot worden.

In het kader van de promotie van de toepassing van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de link met mensenrechten heeft het Belgische OESO-contactpunt begin 2014 een seminarie georganiseerd dat het belang van het naleven en bevorderen van mensenrechten door ondernemingen benadrukte. In het najaar van 2016 organiseert het Belgisch NCP een seminarie met als hoofdthema corruptiebestrijding voor KMO's met de terbeschikkingstelling van een praktisch instrument, dat voorbereid wordt in samenwerking met het Verbond van Belgische Ondernemingen, de Internationale Kamer van Koophandel en de FOD Justitie. Soortgelijke acties zullen regelmatig herhaald worden in de toekomst.

Beschrijving van de actie van de Waalse en Brusselse regeringen:

De Waalse en Brusselse regeringen zullen de verschillende initiatieven op het vlak van respect voor de mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen promoten (ISO 26000, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, VN-richtlijnen inzake mensenrechten en ondernemingen, UN Global Compact, de norm SR10, een specificatie gecreëerd door IQNet op basis van norm ISO26000 ...) om ze bekend te maken bij de betrokken ondernemingen en organisaties.

Beschrijving van de actie van de Vlaamse Regering:

Het digitaal kenniscentrum (DKC) MVO Vlaanderen (www.MVOvlaanderen.be) biedt een ruim aanbod aan instrumenten en informatie om ondernemingen en organisaties te helpen om MVO in de praktijk om te zetten. MVO Vlaanderen inspireert en informeert over maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit laagdrempelig informatiekanaal voor ondernemers moet de drempels verlagen voor ondernemingen om aan de slag te gaan met hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. We opteren er dan ook voor om internationaal gevalideerde standaarden zoals GRI en ISO26000 op de kaart te blijven zetten op www.mvovlaanderen.be, www.mvoscan.be en de workshops onder de vlag van MVO Vlaanderen.

Een ondersteunde en sectoriële benadering van het maatschappelijk verantwoord ondernemen is veel toegankelijker. Ondernemingen die actief zijn in dezelfde sector worden vaak met gelijkaardige uitdagingen geconfronteerd. Samen met de sectororganisaties wil de Vlaamse overheid een gerichte ondersteuning bieden aan die organisaties en hun leden. Teneinde hun waardeketen te verduurzamen alsook het beheer van de onderneming. Het Departement Werk en Sociale Economie lanceert in 2016 hiervoor een subsidieoproep.

De oproep moet

- de drempels verlagen voor individuele organisaties (KMO's, social profit en andere organisaties) bij het bepalen of opnemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid
- zorgen voor duurzame dienstverlening, kennisopbouw en ervaring bij intermediairen rond maatschappelijke verantwoordelijkheid

KMO-ontwikkeling in Zuid-Afrika

Context:

De strategienota met Zuid-Afrika zet in op het creëren van tewerkstelling aan de hand van KMO ontwikkeling. De focus is ingegeven vanuit de vaststelling dat de hoge werkloosheidsgraad binnen de beroepsbevolking, en vooral bij de jongeren, een van de grootste onderliggende oorzaken is van de ongelijkheid in het land. In haar streven naar waardige tewerkstelling ziet de Zuid-Afrikaanse overheid een voortrekkersrol weggelegd voor KMO's. De strategienota voor de samenwerking tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika zet daarom in op ondersteunende diensten voor KMO's meer algemeen, en specifiek in de sociale economie.

Actie 1 van de Vlaamse Regering:

De Vlaamse Regering financiert voor een bedrag van 3.305.000 euro het IAO-project 'Jobcreatie in Zuid-Afrika door de ontwikkeling van duurzame ondernemingen' (The Sustainable Enterprise Development Facility for Job Creation in South Africa). Het project heeft een looptijd van 3 jaar (01/01/2014 – 31/12/2016). De doelstelling van het project is het oprichten van duurzame micro, kleine en middelgrote ondernemingen die zo waardige jobs creëren. De projectstrategie is gebaseerd op interventies op vier niveaus, die onderling ook met elkaar verbonden zijn:

1. Meta-niveau: Het voeden van de ondernemerscultuur in Vrijstaat en KwaZoeloe-Natal, zeker bij jongeren met speciale aandacht voor jonge vrouwen.
2. Macro-niveau: Het ondersteunen van de inspanningen van lokale partners om het ondernemersklimaat te verbeteren.
3. Meso-niveau: Het versterken van de capaciteit van lokale organisaties om specifieke diensten aan te bieden voor de ontwikkeling van micro, kleine en middelgrote ondernemingen zodat de vraag naar en het aanbod van bedrijfsontwikkelingsdiensten (BDS) beter op elkaar zijn afgestemd.
4. Micro-niveau: Het stimuleren van innovatie en ondernemerschap bij de bevolking van Vrijstaat en KwaZoeloe-Natal.

Actie 2 van de Vlaamse Regering:

De Vlaamse Regering financiert voor een bedrag van 1.735.926 euro het IAO-project 'Private en publieke aanbesteding en de sociale economie' (Private and Public Procurement and the Social Economy, South Africa). Het project heeft een looptijd van 3 jaar (01/01/2014 – 31/12/2016).

Met dit voorstel wil Vlaanderen steun bieden aan sociale economie en ondernemingen zodat ze beter gebruik maken van het regelgevend kader voor de preferentiële aanbesteding van hun goederen en diensten door de overheid en de private sector. Het project wil volgende resultaten realiseren:

1. een gestegen waardering bij de stakeholders voor de rol van publieke en private aanbestedingen als stimulans voor jobcreatie in de sociale economie;
2. een bevorderlijk en stimulerend klimaat voor publieke en private aanbesteding door sociale ondernemingen;
3. een verbeterd aanbod van steun aan sociale ondernemingen voor aspirant, beginnende en gevestigde sociale ondernemers.

Actie 3 van de Vlaamse Regering:

De Vlaamse Regering financiert voor een bedrag van 600.000 EUR het project 'Job creation through SME Development – A knowledge sharing project'. Het project heeft een looptijd van 3 jaar (01/01/2015 - 31/12/2017). De doelstelling van het project is het realiseren van een verbeterd ondernemersklimaat voor KMO's waarbij –dankzij kennisuitwisseling, coördinatie en samenwerking tussen belanghebbenden- initiatieven genomen worden om het opzetten en uitbouwen van KMO's te vergemakkelijken. IAO zal in het kader van dit project een netwerk opzetten waarbinnen kennis wordt gedeeld en opgebouwd en modellen worden ontwikkeld voor jobcreatie via KMO-ontwikkeling. Hoewel de focus van het project op

Zuid-Afrika ligt, wil het ook de kennis en ervaringen uit de andere landen in de regio, meer bepaald Malawi en Mozambique, samenbrengen en delen.

5. Zorgen voor de verspreiding van de toolkit en de remediëringsbrochure bij Belgische vertegenwoordigers in het buitenland en hen op dit vlak sensibiliseren

Context:

Het gebrek aan informatie bij ondernemingen met betrekking tot de mensenrechtensituatie in het buitenland kan als gevolg hebben dat ondernemingen activiteiten opstarten die schade kunnen toebrengen aan het genot van de fundamentele rechten door toekomstige werknemers of personen die rechtstreeks getroffen worden door hun activiteiten, zonder dat de bestuurders van dit bedrijf er zich bewust van zijn. Naast het evidente risico in termen van mensenrechten vormt dit eveneens een risico voor de activiteiten van de onderneming in kwestie, aangezien dergelijke schendingen een onomkeerbare impact hebben op deze activiteiten, of het nu op het niveau van de productie zelf is of op het vlak van de reputatie van de onderneming en de gevolgen die het met zich meebrengt voor de aantrekkelijkheid van het bedrijf voor klanten of investeerders.

De Belgische vertegenwoordigingen in het buitenland vormen een eerste nuttig aanspreekpunt voor de Belgische ondernemingen die hun activiteiten willen uitbreiden naar het buitenland. Momenteel beschikken deze vertegenwoordigingen echter niet over voldoende hulpmiddelen of kennis inzake "mensenrechten en ondernemingen" in het bijzonder, om de desbetreffende ondernemingen te informeren en te begeleiden, om te garanderen dat hun extraterritoriale activiteiten rekening houden met hun impact op de mensenrechten.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

Het doel van deze actie is ervoor te zorgen dat het volledige Belgische diplomatieke netwerk enerzijds wordt gesensibiliseerd aangaande de maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen, over de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling en aangaande de problematiek van de schending van de mensenrechten door Belgische ondernemingen in het buitenland en anderzijds dat het beschikt over een toolkit (zie actie 1) om ondernemingen die contact met hen opnemen om hun activiteiten uit te breiden naar het buitenland beter te informeren. Omdat deze toolkit eveneens elementen zal omvatten aangaande remediëringsmechanismen (zie ook actie 2), zal dit het Belgische diplomatieke netwerk in staat stellen ondernemingen, slachtoffers van mensenrechtenschendingen en alle andere belanghebbenden, beter te informeren over de mogelijkheden voor herstel in België. De Belgische diplomatieke posten zullen samenwerken met de delegaties van de EU en met andere vertegenwoordigingen van lidstaten van de EU in het buitenland om in het kader van hun regelmatige contacten met ondernemingen een sensibiliserings- en stimuleringsmoment te organiseren voor lokaal gevestigde Belgische/Europese ondernemingen, met als thema de integratie van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen en het respect voor de mensenrechten in hun activiteiten.

Beschrijving van de actie van de Waalse, de Vlaamse en de Brusselse Hoofdstedelijke Regering:

De Vlaamse, Waalse, en Brusselse regeringen verbinden zich ertoe deze toolkit te verspreiden onder de ondernemingen via hun respectieve agentschappen en vertegenwoordigingen: Flanders Investment & Trade (FIT), het Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers (AWEX), het Agence pour l'Entreprise et l'Innovation (AEI), Brussels Invest & Export en andere relevante gewestelijke instellingen.

De economische en handelsattachés van Brussels Invest & Export komen minstens om de twee jaar bijeen voor een seminarie van een week in Brussel. Bij deze gelegenheid zal Brussels Invest & Export zijn attachés een sensibiliseringssessie voor het thema "Business & Human Rights" voorstellen. Dit thema zal gevolgd worden door permanente informatie over dit onderwerp in de nieuwsbrief van Bruxelles Invest&Export.

6. Belgisch SDG Charter over de rol van Private Sector, Middenveld en Publieke Sector in internationale samenwerking

Context:

De VN-richtlijnen inzake bedrijven en mensenrechten roepen de overheden op om door verschillende initiatieven kenbaar te maken dat zij verwachten dat ondernemingen de mensenrechten respecteren. Dit kan uiteraard ook gebeuren via samenwerking met de private sector rond concrete projecten of initiatieven in ontwikkelingslanden.

Beschrijving van het actieplan van de federale regering :

In 2016 initieerde de Belgische ontwikkelingssamenwerking de opmaak en ondertekening van een Belgisch SDG Charter over de rol van Private Sector, Middenveld en de Publieke Sector in internationale samenwerking. Een eerste stap in de realisatie van dit Charter was een CEO ronde tafel begin februari 2016 die een veertigtal CEO's verzamelde van bedrijven die actief zijn in ontwikkelingslanden en een toelichting gaf bij de nieuwe Agenda 2030 en de rol die hierin voor de Belgische private sector kan weggelegd zijn.

Het Charter werd uitgewerkt in samenwerking met het duurzaamheidsnetwerk The Shift. Tijdens drie aparte ronde tafels werd gepolst naar de rol die elk van de drie pijlers ziet voor zichzelf en de andere pijlers. Het Charter beschrijft niet alleen de rollen van de drie pijlers, maar bevat eveneens concrete engagementen voor de integratie van de SDGs in de kernwerking van de organisaties, bedrijven en actoren betrokken bij ontwikkelingssamenwerking en de monitoring en evaluatie van de in dit kader genomen engagementen. Mensenrechten maken integraal onderdeel uit van het Charter.

Tijdens een finale en gezamenlijke ronde tafel in september 2016 werd de ontwerp tekst van het Belgisch SDG Charter verder besproken. De lancering van het Charter, met de ondertekening van alle betrokken organisaties en actoren, vond plaats in oktober 2016. Het Belgisch SDG Charter voor bedrijven die actief zijn in ontwikkelingslanden, zal het vertrekpunt zijn voor de identificatie van een aantal thema's waarbinnen of waartussen concrete projecten zullen worden opgezet vanaf 2017. De uitvoering en opvolging ervan gebeurt via diverse partnerschappen tussen de betrokken actoren. Deze partnerschappen kunnen zich focussen op een aantal geselecteerde ontwikkelingslanden, producten of specifieke SDGs.

7. Ondernemingen sensibiliseren aangaande mensenrechtenkwesities in het kader van economische missies in het buitenland

Context:

Tijdens de economische missies in het buitenland zijn talrijke aanwezige ondernemingen KMO's die zich niet noodzakelijk bewust zijn van of regelmatig blootgesteld worden aan de risico's die hun activiteiten zouden kunnen vertegenwoordigen inzake mensenrechten.

Basisinformatie over dit type van risico's en gidsen voor goede praktijken zijn echter beschikbaar bij organisaties, zoals UN Global Compact of aanverwante netwerken, zoals UN Global Compact Network Belgium. Ze worden eveneens ter beschikking gesteld door organisaties, zoals de IAO of de OESO, evenals door organisaties uit het maatschappelijke middenveld, waaronder [The Shift](#) (fusie van KAURI en Business & Society Belgium).

Beschrijving van het actieplan van de federale regering:

Deze actie is bedoeld om ervoor te zorgen dat de economische missies die door België worden georganiseerd in het buitenland, in overleg en samenwerking met de gewestelijke overheden, voorzien in een sensibilisering over het onderwerp van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen in het algemeen en het respect van de mensenrechten door deze laatsten in het bijzonder. Dit kan eveneens de gelegenheid zijn om aan de ondernemingen die deelnemen aan de economische missies, informatie te geven over UN Global Compact, evenals over de initiatieven van andere internationale organisaties (zoals de IAO of de OESO) of van organisaties van het Belgische of lokale middenveld die actief zijn op het vlak van de naleving van de mensenrechten door de ondernemingen. Op vraag van de agentschappen betrokken bij het organiseren van de federale en gewestelijke economische missies, kunnen er ontmoetingen met organisaties uit het lokale maatschappelijke middenveld actief op het vlak van duurzame ontwikkeling en mensenrechten georganiseerd worden. Daarnaast vormen de economische missies een goede gelegenheid om de toolbox besproken onder actie 1 te verdelen en te leren kennen. Deze sensibilisering biedt ook de mogelijkheid om Belgische ondernemingen in contact te brengen met het netwerk van UN Global Compact Network Belgium en, desgevallend, met dat van het UNGC Network van het bezochte land. Bij deze gelegenheid kunnen positieve initiatieven en acties van Belgische ondernemingen in de schijnwerper geplaatst en gepromoot worden. De in dit kader tijdens de economische missies gesmede banden en opgestarte initiatieven zullen na de missie opgevolgd worden door het UN Global Compact Network Belgium in samenwerking met Buitenlandse Zaken.

Beschrijving van de actie van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering:

Zoals vermeld in acties 4 en 6 zal Brussels Invest & Export de deelnemers aan de economische missies opgenomen in zijn actieplan inlichten over het bestaan van de toolkit en hen zo volledig en relevant mogelijke informatie bieden, in functie van het land van bestemming en de activiteitensector van de onderneming.

8. Internationale kaderovereenkomsten aanmoedigen

Context:

Ook al is België vooral een land van heel kleine, kleine en middelgrote ondernemingen, toch telt het eveneens een welbepaald aantal grote ondernemingen en multinationals die steeds meer actief zijn op internationale schaal, wat zodoende een steeds grotere impact heeft op het sociale overleg dat op nationaal/gewestelijk niveau wordt georganiseerd. De internationale kaderovereenkomsten die een aanzet tot sociale dialoog op internationaal niveau op gang willen brengen, vormen dan ook een hulpmiddel dat past binnen dit kader. Via deze internationale kaderovereenkomsten kunnen afspraken over bepaalde principes en sociale verbintenissen worden gemaakt tussen de centrale directie van de onderneming en internationale vakbondsfederaties inzake respect en promotie van de mensenrechten. Het gaat dus om een gezamenlijk engagement dat als richtlijn kan dienen om sociale conflicten te voorkomen en op te lossen. Deze overeenkomsten bieden het voordeel dat de engagementen en afspraken niet in een land van toepassing zijn, maar in alle landen waar het desbetreffende bedrijf actief is.

Deze overeenkomsten zijn voornamelijk gebaseerd op de verklaring van de IAO inzake de fundamentele beginselen en rechten op het werk. Een groot aantal overeenkomsten zijn eveneens bestemd voor de leveranciers en onderaannemers. Sommige kaderovereenkomsten eisen eveneens dat de onderneming zich ertoe verbindt om de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties na te leven, evenals de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en het Mondiaal Pact van de Verenigde Naties. De meeste overeenkomsten voorzien in opvolgingsmechanismen in samenwerking met de vakbonden.

In september 2007 sloten de Internationale Metaalbond, de Internationale Chemiebond en Umicore een internationale kaderovereenkomst waarin het respect voor mensenrechten, arbeidsrechten en het respect voor het leefmilieu werden opgenomen. Dit was een primeur voor een Belgische internationale onderneming. De uitvoering van dit akkoord en de daarin aangegeven verbintenissen worden jaarlijks opgevolgd. Umicore sloot zich hiermee aan bij een groeiend fenomeen van vooral Europese multinationals die de stap zetten tot het afsluiten van dergelijke internationale kaderovereenkomsten. Solvay sloot in december 2013 eveneens een dergelijke kaderovereenkomst.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

In de loop van 2017 zal de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg een seminarie organiseren over de internationale kaderovereenkomsten, om de uitdagingen en de reikwijdte van deze transnationale collectieve onderhandelingen te evalueren. Dit seminarie zal ook de gelegenheid zijn om de balans op te maken van deze kaderovereenkomsten, van hun regulerende rol naast de wet, van de waargenomen tendensen en van de doeltreffendheid van deze instrumenten voor ondernemingen en werknemers van multinationals.

Dit seminarie zal het debat ook uitbreiden tot de vooruitgang die waargenomen werd nadat vakbonden en ondernemingen een overeenkomst sloten betreffende brandveiligheid en veiligheid van gebouwen in Bangladesh

(http://www.achact.be/upload/files/Bangladesh_Accord_on_fire_and_building_safety_2013.pdf). Deze

overeenkomst wordt algemeen erkend als vernieuwend en beloftevol. Er dienen eveneens, in aanwezigheid van deskundigen, efficiënte middelen geïdentificeerd te worden om Belgische ondernemingen actief in de kledingsector aan te zetten om deze overeenkomst te ondertekenen.

Het Belgische NCP had eveneens de ondernemingen vanaf 2014 aangemoedigd deze overeenkomst te ondertekenen door samen te werken met “Schone Kleren Campagne”, AchACT, Comeos, Fedustria en Creamoda op initiatief van Kauri vzw. Het Belgische NCP had aanbevelingen geformuleerd voor alle bedrijven die actief zijn in de textielsector.⁶

⁶ Zie het rapport en de mededeling van het NCP:

http://economie.fgov.be/fr/binaries/Rapportenaanbeveling_20140207_EN_tcm326-242683.pdf

9. De samenwerking tussen de openbare diensten en diverse organisaties die actief zijn op het vlak van mensenrechten en internationaal ondernemerschap versterken

Context:

Ondernemingen (en andere organisaties) die in het buitenland werkzaam zijn, beschikken niet altijd over voldoende informatie in verband met de mensenrechten in het land of de streek waar ze actief zijn of daar plannen voor hebben en weten niet altijd hoe ze moeten omgaan met bijzondere situaties. In sommige gevallen kunnen ze daardoor zelfs indirect betrokken raken bij schendingen van de mensenrechten, zonder zich hiervan bewust te zijn.

De eerste voorwaarde om dit probleem te verhelpen is beschikken over voldoende 'terreinkennis' en lessen te trekken uit de praktijkervaring die door andere organisaties en ondernemingen is opgedaan. Daardoor is het in bepaalde gevallen voor een onderneming toch mogelijk om in moeilijke omstandigheden initiatieven te nemen om niet rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken te raken in schendingen van de mensenrechten of om bij te dragen (zelfs al is het maar een beetje) aan het verbeteren van de mensenrechten in de regio's waar ze actief zijn.

Verskillende openbare diensten, in het bijzonder de FOD Buitenlandse Zaken en het Nationaal Contactpunt (NCP) van de OESO, beschikken over heel wat informatie over de toestand van de mensenrechten in verschillende landen, door hun activiteiten, door het feit dat er ter plaatse een Belgische vertegenwoordiging is, door contacten met het lokale maatschappelijke middenveld (in het bijzonder met mensenrechtenverdedigers), met andere lokale "externe" partners die gevoelig zijn voor mensenrechtenkwesaties (zoals de delegaties van de Europese Unie en haar lidstaten, de lokale bureaus van de Verenigde Naties en haar gespecialiseerde organen, de Raad van Europa, etc.) of met vertegenwoordigers uit landen met dezelfde gevoeligheid ("like-minded countries"). De gewestelijke overheden (Vlaams, Waals en Brussels) en heel wat organisaties op alle niveaus die het internationale ondernemerschap ondersteunen (zoals Delcredere, Finexpo, de Belgische Investeringsmaatschappij, de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO), maar ook organisaties als de Kamers van Koophandel en andere) kunnen eveneens via hun leden vrij veel informatie op het terrein krijgen en getuigenissen verzamelen op het gebied van de manier waarop ondernemingen omgaan met de mensenrechtenproblematiek in de wereld. Er bestaat dus een massa informatie maar die is niet altijd toegankelijk en beschikbaar voor Belgische ondernemingen/organisaties die internationaal actief zijn of dat willen zijn.

Beschrijving van de actie van de federale regering en van de Waalse en Vlaamse regering:

Het doel van deze actie is om zowel op federaal als op gewestelijk vlak informatie bijeen te brengen van verschillende stakeholders, die informatie kunnen bekomen over de mensenrechten, evenals over hoe kan worden vermeden dat een Belgische onderneming de mensenrechten in het desbetreffende land, rechtstreeks of onrechtstreeks, al dan niet met opzet, schendt.

Deze informatie zal worden geüpdatet door middel van regelmatig overleg, zowel op intern Belgisch niveau als op het niveau van de EU-vertegenwoordigingen ter plaatse. Daarnaast zal deze informatie desgevallend rekening houden met de input uit het maatschappelijke middenveld. De analyse die hieruit

resulteert, zal worden overgemaakt aan de ambassades en aan de bevoegde diensten in Brussel, die zich op deze input kunnen baseren om meer informatie te geven aan ondernemingen in het kader van hun regelmatige contacten ermee. Desgevallend zal het NCP zich kunnen laten leiden door deze analyse om eventueel initiatieven te nemen ter beperking van de vastgestelde risico's.

De Belgische vertegenwoordigingen in het buitenland zullen initiatieven nemen, desgevallend samen met de delegaties van de EU, om Belgische ondernemingen aan te moedigen een dialoog aan te gaan met het maatschappelijk middenveld op hun vestigingsplaats.

Beschrijving van de actie van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering:

De Brusselse regering zal aan haar economische en handelsattachés in het buitenland vragen om de informatie die de federale overheid ingezameld heeft betreffende de situatie van de mensenrechten in het land in kwestie te verspreiden onder de ondernemingen die beroep doen op hun diensten. Dezelfde informatie kan eveneens verstrekt worden aan ondernemingen die aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest financiële steun vragen in het kader van hun exportproject. Tenslotte wordt deze informatie eveneens door Brussels Invest & Export overgemaakt aan ondernemingen die zich inschrijven voor economische missies.

Daarnaast zal Brussels Invest & Export in haar nieuwsbrief specifieke informatie over mensenrechten en internationaal ondernemerschap verstrekken.

10. België verbindt zich ertoe criteria met betrekking tot mensenrechten en maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen (MVO) te integreren in de strategie ter ondersteuning van de ontwikkeling van de lokale private sector van de Belgische samenwerking

Context:

De nieuwe wet van maart 2013 betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking, die een grotere rol aan samenwerking toekent om de privésector in ontwikkelingslanden te ondersteunen, in april 2014 werd een strategische nota met als titel "Belgische ontwikkelingssamenwerking en de lokale privésector: ondersteuning van een menselijke en duurzame ontwikkeling", geformuleerd.

Voortaan zal de Belgische ontwikkelingssamenwerking, in hoofdzaak in de landbouw-, de basisvoorzieningen- en de infrastructuursector, die rechtstreeks relevant zijn voor de ontwikkeling van ondernemingen en projecten die kunnen bijdragen aan de strijd tegen de klimaatsverandering, er specifiek erover waken om:

- De capaciteiten van de openbare instellingen in ontwikkelingslanden die belast zijn met het opstellen van een kader dat gunstig is voor de ontwikkeling van de privésector te vergroten;
- Micro-, kleine en middelgrote ondernemingen (mkmo's) betere toegang tot financiering te geven;
- De capaciteiten van de ondernemers van mkmo's te vergroten;
- Eerlijke en duurzame handel te bevorderen, de sociale economie te ondersteunen en een maatschappelijk verantwoord ondernemen te stimuleren.

Deze strategie, die van toepassing is op de acties ondernomen in de 14 prioritaire landen van de overheidssamenwerking maar ook in de 52 partnerlanden van ngo's en van de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO), benadrukt eveneens het belang van coördinatie en van de te ontwikkelen synergieën, van de coherentie van het ingevoerde beleid en van de strikte opvolging van de ondersteunde acties.

De voornaamste actoren gespecialiseerd in ondersteuning van de lokale privésector zijn de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden - BIO en het Trade for Development Center – TDC. BIO heeft als maatschappelijk doel rechtstreeks of onrechtstreeks te investeren in de ontwikkeling van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen (mkmo's) en ondernemingen van de sociale economie gevestigd in ontwikkelingslanden in het belang van de economische en sociale vooruitgang van deze landen waarbij een voldoende rendement verzekerd wordt. BIO heeft ook als maatschappelijk doel te investeren in energieprojecten en projecten die bijdragen tot de strijd tegen de klimaatverandering in ontwikkelingslanden, evenals in de ondernemingen waarvan het doel erin bestaat basisdiensten te verstrekken aan de bevolking in ontwikkelingslanden. Daarnaast kan BIO, via haar Steunfonds voor Micro-, Kleine en Middelgrote Ondernemingen (MSME Support Fund), ook subsidies toekennen om steunprogramma's te cofinancieren.

Het TDC wil de toegang tot de markt verbeteren voor producenten en ondernemers uit het Zuiden, door rechtstreekse steun aan lokale producentenorganisaties, lokale ondernemingen of lokale beroepsorganisaties en wil eveneens expertise ontwikkelen inzake Aid for Trade, eerlijke handel en duurzame handel, om de nodige strategieën voor sensibilisering en kennisdiffusie te kunnen invoeren.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

Zowel het beheerscontract tussen de Belgische staat en BIO, in werking getreden in april 2014 voor 5 jaar, als de Overeenkomst 2014-2017 voor de uitvoering van het Trade for Development Center ondertekend tussen de Belgische staat en de Belgische Technische Coöperatie, voorzien dat alle interventies gericht op de ontwikkeling van de privésector bepaalde interventieprincipes dienen te respecteren. Naast "klassieke" ontwikkelingscriteria omvatten deze principes eveneens respect voor sociale en milieugerelateerde aspecten en good governance. Deze twee juridische tools voorzien overigens ook rapporteringsverplichtingen, waardoor de naleving van deze principes kan opgevolgd en geëvalueerd worden.

Het jaarlijks rapportageverslag van BIO zal voortaan systematisch het voorwerp uitmaken van een specifieke vergadering van het Overlegcomité DGD/BIO voor 30 juni; het beheerscontract koppelt de toekenning door de Belgische staat van bijkomende financiële middelen immers onder meer aan het feit of BIO haar rapporteringsverplichtingen naleeft. Het Overlegcomité DGD/BIO komt om de drie maand bijeen en houdt voornamelijk toezicht op de goede uitvoering van het beheerscontract.

Het TDC maakt jaarlijks een narratief en financieel verslag over, dat besproken wordt in het Opvolgingscomité en toelaat aan te tonen dat de acties conform zijn met onder meer de interventieprincipes voorzien in de Uitvoeringsovereenkomst. Het Opvolgingscomité komt om de zes maand bijeen, voornamelijk om de balans op te maken van de monitoring van het TDC-programma.

11. Een betere coördinatie tot stand brengen tussen de federale en gewestelijke overheden om de criteria inzake mensenrechten en maatschappelijk verantwoord ondernemen te integreren in de overheidssteun

Context:

Zowel de federale overheid als de gewestelijke overheden lanceren allerhande initiatieven ter ondersteuning van de buitenlandse handel en investeringen. Dat gebeurt onder meer via Delcredere, Finexpo, de Belgische Maatschappij voor Internationale investeringen, Flanders Investment & Trade, het Agence Wallonne à l'exportation et investissements étrangers (AWEX), Brussels Invest & Export, e.a. Al deze overheidsdiensten en –initiatieven ondersteunen Belgische ondernemingen die naar het buitenland willen exporteren of er willen investeren.

Finexpo is een interministerieel adviescomité dat wordt beheerd door de Administratie van Buitenlandse Zaken en bestaat uit vertegenwoordigers van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel, Ontwikkelingssamenwerking, Financiën, Economie, Begroting, de Nationale Delcredere dienst en de Gewesten.

Concreet bestudeert Finexpo de dossiers die worden ingediend door ondernemingen en/of banken die overheidssteun vragen voor hun exportkrediet en brengt het een advies uit aan de Ministerraad, die de eindbeslissing neemt over de toekenning van de desbetreffende steun.

Eenzijds laat deze tussenkomst van de staat Belgische ondernemingen die een contract onderhandelen en in concurrentie zijn met ondernemingen van andere landen toe om een aantrekkelijke en competitieve financiering voor te stellen. Anderzijds kunnen de ondernemingen dankzij deze financiering projecten realiseren in ontwikkelingslanden en zo bijdragen tot de groei van deze landen.

De gebonden en ongebonden hulpkredieten kunnen slechts worden toegekend aan ontwikkelingslanden. Elk jaar legt de OESO een lijst vast met een rangschikking die wordt opgesteld door de Wereldbank in functie van het inkomen per inwoner: dit laat toe om te zien of en aan welke voorwaarden staatssteun kan worden gegeven voor een project in een bepaald land.

De tussenkomst van Finexpo is gericht op ondernemingen die uitrustingsgoederen en aanverwante diensten exporteren. Finexpo onderzoekt de dossiers en gaat dus na of de regels die van toepassing zijn worden gerespecteerd. Voor de goedkeuring van een advies onderzoekt het comité elk dossier afzonderlijk op basis van de criteria van tussenkomst en binnen de grenzen van de toegekende budgetten.

Wat de procedure betreft, moeten de exportondernemingen die interesse hebben in een gebonden hulp (intrestbonificatie, intrestbonificatie met gift, gift en staatslening) de officiële gemeenschappelijke vragenlijst van Finexpo en Delcredere invullen.

Na een grondig onderzoek van de aanvraag en deze vragenlijst zal het Comité Finexpo een advies uitbrengen aan de Ministerraad, die zal beslissen of de intrestbonificatie, de intrestbonificatie met gift of de gift al dan niet zal worden toegekend.

Beschrijving van de actie van de Waalse, de Vlaamse en de Brusselse Hoofdstedelijke Regering:

Deze actie bestaat eruit de verschillende overheidsdiensten (federale en gefedereerde) samen te brengen om op regelmatige basis informatie uit te wisselen. In deze context zal ook gezocht worden naar een gemeenschappelijke manier om het respect voor mensenrechten (of de bevordering ervan) en andere aspecten van maatschappelijke verantwoordelijkheid mee te nemen in de beoordeling van de aanvragen. Deze manier zal zich baseren op de in internationale organisaties (zoals OESO) genomen beslissingen inzake exportkrediet. Het respect voor de mensenrechten, de bevordering ervan en het belang dat Belgische ondernemingen hechten aan maatschappelijke verantwoordelijkheid worden hierbij gezien als een kwaliteitskenmerk van Belgische ondernemingen die actief (willen) zijn in het buitenland.

Finexpo zal meer bepaald de officiële vragenlijst voor de gebonden hulp wijzigen om er de verwijzingen inzake mensenrechten en de maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen (MVO) in op te nemen, naast de vragen over de milieu-impact die reeds voorkomen in de vragenlijst. Deze verwijzingen zullen zich baseren op de beslissingen die in internationale organisaties (zoals OESO) werden genomen inzake exportkredieten.

12. Het engagement van België en zijn pioniersrol op het gebied van mensenrechten op internationaal vlak voortzetten

Context:

België is lid van verscheidene internationale organisaties die de mensenrechten rechtstreeks of indirect in hun competentieportefeuille hebben opgenomen. In het verleden heeft ons land op deze verschillende vlakken een voortrekkersrol gespeeld op internationaal vlak. Dit was met name het geval op het gebied van ontwapening met het verbod op antipersoonsmijnen en wapens met clustermunities, en ook tijdens het voorzitterschap van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in 2007, toen België de Veiligheidsraad gesensibiliseerd heeft aangaande het thema natuurlijke hulpbronnen en gewapende conflicten. Op het gebied van mensenrechten heeft België de afgelopen jaren een reeks internationale initiatieven genomen om het respect voor de mensenrechten op de internationale scène te bevorderen. Door de standpunten die België aan de zijde van zijn partners heeft verdedigd, worden de mensenrechten als een volwaardige pijler beschouwd in de actie van de Verenigde Naties in de conclusie van zijn Wereldtop in 2005, waar de oprichting van een Raad voor de Mensenrechten geratificeerd werd. En aangezien België zijn engagement concreet wou maken, was het van 2009 tot 2012 lid van deze Raad voor de Mensenrechten en van 2009 tot 2010 zelfs voorzitter. Daarnaast zetelt ons land in de periode 2016-2018 in de Mensenrechtenraad, heeft het er de functie van vicevoorzitter in het Bureau bekleedt en heeft België zijn kandidatuur ingediend voor niet-permanent lid van de Veiligheidsraad voor de periode 2019-2020.

In het kader van het universeel periodiek toezicht (UPT) bij de Raad voor Mensenrechten neemt België zijn rol zeer ernstig en deinst er niet voor terug om op een constructieve manier tussen te komen in het kader van zijn eigen toezicht of dat van andere landen, onder meer op het vlak van de thematiek "mensenrechten en ondernemingen".

Beschrijving van de actie van de federale regering:

De universaliteit van de mensenrechten blijft het basisprincipe dat de actie van België en zijn partners binnen de Verenigde Naties zal leiden, teneinde de gemeenschappelijke doelstellingen te behalen die alle lidstaten van de Verenigde Naties onderschreven hebben door het ondertekenen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. In dat kader zal België doorgaan met het sensibiliseren van zijn partners voor de problematiek van de mensenrechten in het algemeen en de rol van de ondernemingen op dat gebied in het bijzonder, onder meer via het universeel periodiek toezicht (UPT).

Dit betekent concreet dat België een geëngageerd partner zal blijven van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten. De FOD Buitenlandse Zaken zal er ook voor zorgen, naargelang de behoeften en via zijn verschillende coördinatiemechanismen met het oog op de voorbereiding van de Belgische standpunten binnen de internationale organisaties of vergaderingen, waaronder de Wereldbank, dat deze rekening houden met respect voor en bevordering van de mensenrechten.

Via de verspreiding van dit actieplan en de organisatie van regelmatige gerichte acties rond mensenrechten en ondernemingen wil België daarnaast het initiatief nemen om de VN-richtlijnen inzake mensenrechten en ondernemingen te promoten en ze in de praktijk te brengen, om op deze manier andere landen aan te sporen gelijkaardige initiatieven op te starten. België zal bij de EU pleiten voor een actief

engagement van de EU voor de intergouvernementele werkgroep van de Verenigde Naties belast met het opstellen van een internationaal instrument betreffende mensenrechten en transnationale en andere ondernemingen. Dit instrument zal tot doel moeten hebben een verbetering van de mensenrechtensituatie op het terrein te waarborgen, met name door te benadrukken hoe belangrijk het is dat elke staat de verbintenissen die aangegaan werden op het vlak van respect en bevordering van de mensenrechten op zijn territorium respecteert, onder andere door het opstellen en uitvoeren van wetgeving en een beleid in die zin. Onze eventuele deelname loopt in geen geval vooruit op het Belgisch en/of Europees standpunt betreffende de opportuniteit of de inhoud van een eventueel internationaal instrument.

13. Respect voor de mensenrechten in overheidsopdrachten vergroten en controleren

Context:

Via hun aankoopbeleid hebben overheden een niet onbelangrijke impact op het marktaanbod en de productiewijzen. België voert al jaren een verantwoordelijk aankoopbeleid. Deze bezorgdheid weerspiegelt zich in de regelgeving, in diverse omzendbrieven aangaande duurzame aankopen en ontwikkelde instrumenten zoals de gids voor duurzame aankopen (www.guidedesachatsdurables.be).

In dit aankoopbeleid wordt het respect voor de basisverdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie reeds lange tijd naar voor geschoven als een belangrijk uitvoeringscriterium. Ook het respect voor andere arbeids- en mensenrechten zou prominenter in het aankoopbeleid geïntegreerd kunnen worden.

Aangezien sommige sectoren meer dan andere gevoelig zijn voor eventuele mensenrechtenschendingen, met name omdat bepaalde schakels van de productieketen zich in "risicolanden" bevinden, volstaat het niet om clausules in te voeren, als deze nadien niet gecontroleerd worden (of niet gecontroleerd kunnen worden). Bovendien kennen ondernemingen die deel wensen te nemen aan een overheidsopdracht niet altijd goed de productieketen en ze kunnen slechts zelden borg staan voor wat er in heel de productieketen gebeurt.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

De Werkgroep Duurzame overheidsopdrachten van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (WG DOO/ICDO) zal nagaan hoe de integratie van het respect voor de mensenrechten in het aankoopbeleid van de overheid kan bevorderd en geoptimaliseerd worden. Hiervoor zal de WG DOO/ICDO, in overleg met de Commissie voor overheidsopdrachten en de belangrijkste stakeholders, met inbegrip van sectoriele federaties, een aantal voorstellen formuleren, waarin in het bijzonder aandacht besteed zal worden aan risicosectoren zoals: ICT, kleding, extractie-industrie...

De federale regering zal zich zo snel mogelijk moeten belasten met de omzetting van de EU-richtlijnen inzake de overheidsopdrachten (de richtlijnen 2014/24/EU en 2014/25/EU van 26 februari 2014). In het kader van de monitoringsactiviteiten zal men een bijzondere aandacht schenken aan de opvolging van de toepassing van de gunningscriteria, met name de toepassing van de prijs als unieke gunningscriterium.

De overheid analyseert eveneens wat het beste middel is om de naleving van de criteria omschreven in de aankoopprocedure van producten en diensten in verschillende gevoelige sectoren, waarvan (een deel van) de productie verloopt in zogenaamde "risicolanden" na te gaan en te controleren, om zich ervan te vergewissen dat de eisen met betrekking tot mensenrechten, vermeld in de bestekken, ook daadwerkelijk nageleefd worden. De goede praktijken die in de Europese landen bestaan, vormen een bron van inspiratie.

Hiervoor heeft de werkgroep Duurzame Overheidsopdrachten verschillende casestudies geanalyseerd die betrekking hadden op de controle op de naleving van de bepalingen van de IAO en van de mensenrechten in de toeleveringsketens, om via pilootprojecten te testen of een dergelijk initiatief realiseerbaar is in België. De uitvoering en de opvolging van dit initiatief gebeuren in samenwerking met de betrokken federale, gewestelijke en lokale overheden.

Beschrijving van de actie van de Waalse regering:

De Openbare Dienst van Wallonië, actief lid van de WG DOO/ICDO, zal deelnemen aan het hierboven vermelde onderzoek, om de pistes te identificeren die toelaten de integratie van de mensenrechten in het aankoopbeleid van de overheid te optimaliseren.

Er bestaat sinds januari 2009 een portaalsite van de overheidsopdrachten voor het Waals Gewest en de Fédération Wallonie-Bruxelles⁷. Een aantal instrumenten zijn door de Openbare Dienst van Wallonië op deze site ontwikkeld en/of verzameld om de opname van milieu-, sociale en ethische criteria in de overheidsopdrachten te bevorderen. In 2013 heeft de Waalse regering besloten om een duurzaam openbaar aankoopbeleid voor heel Wallonië in te voeren⁸, en om de Waalse aanbestedende instanties aan te sporen zich in dit beleid in te passen zowel voor hun aankopen van benodigdheden als van diensten of openbare werken. In het kader van dit actieplan worden er reflecties en workshops georganiseerd om de milieu-, sociale en ethische clausules in overheidsopdrachten betreffende bepaalde categorieën producten te versterken. Het respect voor de mensenrechten maakt dan ook deel uit van deze werkzaamheden. Dit plan zal eind 2016 worden hernieuwd voor de periode 2017-2019 en zal verschillende acties voorzien om de aankopen nog duurzamer te maken in Wallonië.

Ook zal Wallonië een wedstrijd organiseren ter ere van de overheidsopdrachten die ambitieuze milieu-, sociale en/of ethische criteria integreren en waarbij de openbare aankopers en de ondernemingen die deze opdrachten hebben afgesloten, beloond worden.

Beschrijving van de actie van de Brusselse Regering

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft op 8 mei 2014 een ordonnantie aangenomen inzake de opname van milieu- en ethische clausules in de overheidsopdrachten van de gewestelijke en gemeentelijke instanties. Deze ordonnantie bevordert de opname van ethische clausules die het respect van de fundamentele rechten van de mens of sociale gelijkheid als doelstelling streven, en die ook als voorwaarde voor de toekenning of de uitvoering van subsidies kunnen dienen wanneer de aanbestedende instantie ook als subsidiërende instantie optreedt.

Daarnaast wordt binnen elke aanbestedende instantie tenminste één referentiepersoon aangesteld die wordt belast om op de uitvoering van deze ordonnantie toe te zien. De uitvoering van de ordonnantie wordt om de drie jaar geëvalueerd.

Beschrijving van de actie van de Vlaamse Regering:

De Vlaamse Regering heeft op 29 januari 2016 het Vlaamse plan overheidsopdrachten goedgekeurd voor de periode 2016-2020 met als klemtonen innovatie, duurzaamheid, professionalisering en toegang KMO's. Met dit plan wordt werk gemaakt van een strategisch en gecoördineerd beleid voor overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid en bij uitbreiding voor Vlaanderen.

⁷ Portail des marchés publics en Région wallonne et en Fédération Wallonie-Bruxelles, <http://marchespublics.cfwb.be/fr/informations-generales/pratiques-de-marche/achats-publics-durables/index.html>

⁸ Wallex, circulaire de novembre 2013, <https://wallex.wallonie.be/index.php?doc=26980>

De Vlaamse overheid zal haar overheidsopdrachten inzetten om beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid te realiseren zoals het stimuleren van innovatie, het terugdringen van schendingen van de mensenrechten in de productieketen, een betere toegang van KMO's tot overheidsopdrachten en transitie naar een circulaire economie en op vlak van energie.

In dit kader worden pilootprojecten⁹ opgezet waarbij de beleidsdomeinen Werk en Sociale Economie en Kanselarij en Bestuur in samenwerking met de aankopers van verschillende aanbestedende overheden de geloofwaardigheid van de bewijstukken (aangaande de naleving van de mensenrechten enz.) en de naleving van de IAO-basisconventies controleren. Dit is nodig om na te gaan of de in de bestekken opgenomen criteria aangaande mensenrechten ook daadwerkelijk worden nageleefd. De Vlaamse overheid spitst zich hierbij in eerste instantie toe op de aankoop van textielproducten.

Met de leidraad voor de integratie van sociale criteria¹⁰ in overheidsopdrachten wil de Vlaamse overheid aankopers ondersteunen bij deze integratie. Voor onder andere diversiteit, toegankelijkheid, duurzame en eerlijke handel en het inschakelen van kansengroepen. De leidraad is dus een heel praktisch instrument dat aankopers systematisch bij elk onderdeel van een overheidsopdracht houvast biedt op het vlak van sociale criteria.

Derhalve zijn duurzame overheidsaankopen een belangrijke hefboom naar meer respect voor de rechten van werknemers. Ze zijn een handig hulpmiddel om ondernemingen ertoe aan te zetten of te verplichten zich formeel in te spannen voor betere arbeidsvoorwaarden, zowel intern als bij hun internationale leveranciers.

⁹ <http://www.werk.be/nieuws/sociale-criteria-bij-overheidsopdrachten-textielaankopen>

¹⁰ http://www.werk.be/sites/default/files/Leidraad_sociale_criteria_inoverheidsopdrachten2012.pdf

14. Het Belgisch label ter bevordering van een sociaal verantwoorde productie evalueren

Context:

Sinds 2002 werd via wet een Belgisch productlabel ter bevordering van een sociaal verantwoorde productie in het leven geroepen. Ondernemingen die in staat zijn aan te tonen dat hun producten en diensten doorheen heel hun productieketen de 8 basisconventies van de IAO naleven, mogen het "Belgisch sociaal label" op deze producten en diensten aanbrengen. De toekenning van het label gebeurt door de minister van Economische Zaken, op bindend advies van een stakeholdercomité.

Het label onderscheidt zich door een reeks eigenschappen, die symbool staan voor kwaliteit en betrouwbaarheid:

- de onderneming kan op vrijwillige basis het label aanvragen voor een bepaald product of dienst;
- het label heeft betrekking op de productie van een specifiek product of dienst en niet over de onderneming zelf. Dit maakt het bij uitstek een consumentengericht label;
- de referentie naar de 8 basisconventies geeft het label een sterk internationale wettelijke basis;
- het is gebaseerd op de ketenbenadering: de fundamentele arbeidsnormen moeten doorheen heel de productieketen gerespecteerd worden;
- de controle wordt daadwerkelijk uitgevoerd door een gecertificeerde controle-instelling;
- het label beschikt over een wettelijke basis: deze geeft aan dat het label de steun van de overheid geniet en dat deze laatste ook garant staat voor de betrouwbaarheid ervan;
- het label wordt beheerd en toegekend op bindend advies van een stakeholderscomité waarin de verschillende stakeholders zetelen.

Het [Belgisch label](#) ter bevordering van een sociaal verantwoorde productie kende in het begin heel wat internationale belangstelling, maar kwam nooit echt van de grond. Slechts een 10-tal ondernemingen hebben het label ooit aangevraagd voor een of meerdere van hun producten of diensten. Gelet op het feit dat het label ook slechts een beperkte geldigheidsduur heeft, zijn er vandaag de dag geen ondernemingen meer in België die over dit label beschikken.

Beschrijving van de actie:

Deze actie bestaat eruit een evaluatie te maken van de uitvoering van de wet ter bevordering van een sociaal verantwoorde productie van 27 februari 2002. Het Belgisch sociaal label heeft alles in zich om een betrouwbaar en kwaliteitsvol label te zijn dat het respect voor de mensenrechten, en in het bijzonder de arbeidsrechten, doorheen de hele productieketen garandeert aan consumenten. Hoewel het label dus heel wat troeven heeft, zijn er ook een aantal beperkingen die het succes van het label afgeremd lijken te hebben. Het is door de inventaris van deze beperkingen op te stellen dat er oplossingen zouden kunnen geformuleerd worden om hieraan te verhelpen en het label eventueel nieuw leven in te blazen. De herlancering (indien deze wenselijk en haalbaar zou blijken) zou ook internationaal een sterk signaal zijn, gelet op het feit dat dit label enig in zijn soort is en het Belgisch succes of falen een invloed heeft op de ontwikkeling van soortgelijke initiatieven in andere landen, gelet op de internationale belangstelling die het label bij zijn lancering genoot. Bij de evaluatie van de wet in kwestie zal in de verschillende analyses en voorstellen rekening gehouden worden met de eigenheid van de KMO's.

De verkregen informatie kan ook gebruikt worden in het kader van de discussie over de invoering van een label "Made in Europe", dat voor producten het respect voor de Europese normen, met inbegrip voor het eerbiedigen van de mensenrechten, en met een specifieke aandacht voor arbeidsrechten zou moeten bevorderen. Er zal bij de EU gepleit worden voor de invoering van een dergelijk label, overeenkomstig het federaal regeerakkoord van 9 oktober 2014 (p.125).

15. Het principe "due diligence" integreren in de bestuursorganen van de onderneming, ook wat mensenrechten betreft

Context:

Internationale instrumenten, zoals de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN-richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten beschouwen "due diligence"¹¹ als een sleutelement in de concretisering van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen. Overeenkomstig dit principe, zoals omschreven in Europese richtlijn 2014/95/EU dienen bepaalde grote ondernemingen preventieve maatregelen te nemen om enige schending van de mensenrechten te voorkomen. Deze verplichting tot "due diligence" is niet enkel van toepassing op de onderneming zelf, maar ook op haar filialen en haar toeleveringsketens. Anders gezegd is ze van toepassing op heel de invloedssfeer van de onderneming. Op internationaal niveau vonden diepgaande discussies plaats over de regels voor het bestuur van ondernemingen. Overeenkomstig de VN-richtlijnen, bestaat "due diligence" inzake mensenrechten er voor een onderneming uit om de gevolgen van hun activiteiten voor de mensenrechten in kaart te brengen, te voorkomen en te beperken en verantwoording af te leggen voor de wijze waarop ze met deze impact omgaat. Gecontroleerde financiële en niet-financiële informatie te gepasten tijde publiceren voor de stakeholders maakt deel uit van deze oefening in due diligence.

De OESO wil, net zoals de EU, meer niet-financiële informatie beschikbaar maken. De besprekingen hierover vinden plaats in het corporate governance comité. In deze context worden ondernemingen aangemoedigd hun beleid inzake bedrijfsethiek, sociale aangelegenheden en mensenrechten inclusief, indien van toepassing, in hun aankoopketens, de geïdentificeerde risico's voor de mensenrechten, hun actieplan om elk negatief gevolg te vermijden en om er indien nodig aan te verhelpen en de gemeten impact van hun actieplannen openbaar te maken.

In verschillende landen is de publicatie van deze informatie, al dan niet volledig, verplicht.

Beschrijving van de actie van de federale regering en van de Waalse, Vlaamse en Brusselse regering:

Concreet bestaat de actie eruit contact op te nemen met de verantwoordelijken voor de 2 Belgische corporate governance codes om te onderzoeken of het mogelijk is er de internationale evolutie in te integreren, meer bepaald voor wat de mensenrechten betreft, waarbij getracht wordt om de administratieve last voor de overheid en de ondernemingen tot een minimum te beperken, zonder dat dit evenwel een obstakel vormt voor ambitieuze criteria en controles.

De integratie van de verplichting tot "due diligence" inzake mensenrechten in de corporate governance instrumenten, voor de ondernemingen waarop richtlijn 2014/95/EU van toepassing is (van een zekere omvang, al dan niet actief in het buitenland) laat toe om:

- ➔ nieuwe kansen te creëren voor ondernemingen: een grotere continuïteit van hun activiteiten garanderen, evenals een geoptimaliseerde relatie met lokale gemeenschappen en werknemers,

¹¹ Overeenkomstig de VN-richtlijnen bestaat "due diligence" inzake mensenrechten voor een bedrijf erin de impact van zijn acties op de mensenrechten te identificeren, negatieve impact te voorkomen, negatieve effecten te verminderen en daarover verantwoording af te leggen. Het publiceren van geverifieerde financiële en niet-financiële informatie ten gepaste tijde voor de stakeholders maakt deel uit van deze 'due diligence'-oefening.

dankzij een duidelijk engagement en een permanente dialoog over de impact van hun activiteiten en de bescherming van hun reputatie, zowel in het land van vestiging als op internationaal niveau;

→ de verwachtingen van de overheid ten opzichte van ondernemingen verduidelijken, meer bepaald ten opzichte van ondernemingen die nog geen globaal beleid betreffende maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben, met de nadruk op preventie eerder dan op sanctie. Een dergelijke verplichting zou ondernemingen ertoe moeten aanzetten een mensenrechtenbeleid toe te passen op het hoogste niveau, dat centraal moet staan bij al hun economische en strategische beslissingen.

Naast de federale regering, verbinden de Waalse, Vlaamse en Brusselse regering zich ertoe de publicatie van niet-financiële informatie bij grote ondernemingen te stimuleren.

16. Maatschappelijke verslaggeving, met inbegrip van mensenrechten, bevorderen

Context:

Transparantie is één van de basisprincipes van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Doorgaans garanderen ondernemingen, organisaties en overheidsdiensten deze transparantie via hun (jaar)verslaggeving. Veel ondernemingen en organisaties dienen verplicht hun jaarrekening of sociale balans neer te leggen. In deze verplichte verslagleggingen komen mensenrechten echter niet aan bod, net zoals dit ook het geval is voor heel wat andere aspecten van maatschappelijke verantwoordelijkheid. We zien dat steeds meer ondernemingen en organisaties duurzaamheidsverslagen uitbrengen op vrijwillige basis. Bovendien gebeurt dit op een steeds kwalitatievere manier en groeien deze verslagen (afzonderlijk of opgenomen in het jaarverslag) uit tot documenten die de identiteit van de organisatie kracht bijzetten. Vaak gebeurt dit op basis van de richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI). In deze richtlijnen worden ook het respect voor en de bevordering van mensenrechten uitdrukkelijk aangehaald. In de praktijk zien we echter dat in heel wat duurzaamheidsverslagen die op het GRI gebaseerd zijn het aspect mensenrechten niet of niet genoeg aan bod komt. In de MVO-barometer 2011 (zie ook actie 16), stellen we vast dat mensenrechten op de derde plaats van de door ondernemingen geïdentificeerde uitdagingen worden geplaatst, terwijl slechts 28% beschikt over een gedragscode waarin mensenrechten aan bod komen, slechts 25% beschikt over een systeem waarmee klachten over inbreuken op mensenrechten kunnen worden verzameld en slechts 9% beschikt over een auditsysteem met betrekking tot de conformiteit met de mensenrechten. Hoewel het thema als een belangrijke uitdaging wordt beschouwd, worden door ondernemingen weinig echte concrete acties, initiatieven of doelstellingen ontwikkeld. Dat hierover vervolgens weinig gerapporteerd wordt, is dan ook niet zo verwonderlijk.

Gelet op de goedkeuring van een nieuwe Europese richtlijn (2014/95/EU, ter wijziging van richtlijn 2013/34/EU), zullen bepaalde grote vennootschappen vanaf 2017 in hun jaarverslag een niet-financiële verklaring met informatie moeten opnemen die minstens informatie bevat over milieu-, sociale en personeelsaangelegenheden, eerbiediging van mensenrechten en de bestrijding van corruptie en omkoping. Ondernemingen die aan de voorwaarden voldoen om zulk een niet-financiële verklaring te moeten opmaken maar geen beleid voeren met betrekking tot één of meerdere van de bovenvermelde aangelegenheden zullen een duidelijke en gemotiveerde toelichting over het waarom zij dit niet doen moeten opnemen in die niet-financiële verklaring. Dezelfde verplichting geldt eveneens voor publieke vennootschappen die moederbedrijf van een grote groep zijn¹². Ook moeten, overeenkomstig de nieuwe richtlijn, de grote publieke vennootschappen, waarvan de effecten toegelaten zijn tot de handel op een gereguleerde markt, vanaf 2017 hun diversiteitsbeleid bekend maken. Indien de onderneming geen beleid voert op dit gebied moet zij in de verklaring (de corporate governance verklaring) aangeven waarom zij dit niet doet. Deze richtlijn moet ten laatste tegen 6 december 2016 door de lidstaten worden omgezet in nationale wetgeving.

Overheidsdiensten zijn tot op heden niet verplicht een jaarverslag uit te brengen. Hoewel de meeste diensten dat wel doen, blijft dit veelal beperkt tot een activiteitenverslag. De manier waarop ze hun maatschappelijke verantwoordelijkheid in praktijk brengen en hoe ze bijvoorbeeld het respect voor de

¹² die op balansdatum op geconsolideerde basis gemiddeld meer dan 500 werknemers gedurende het boekjaar tewerkstellen.

mensenrechten garanderen en bevorderen via hun invloedssfeer komt hier vaak niet of nauwelijks aan bod. Toch hebben enkele federale overheidsdiensten op vrijwillige basis reeds het voortouw genomen en een verslag op basis van de GRI-richtlijnen uitbracht. Dit in het kader van pilootproject ISO 26000/GRI dat in 2010 in 4 federale openbare diensten liep. In 2017 zullen er nog meer openbare diensten zijn die een duurzaamheidsverslag publiceren en hierover gezamenlijk communiceren.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

België zal onmiddellijk overgaan tot de strikte omzetting van de richtlijn 2014/95/EU om snel en duidelijk vast te leggen wat er verwacht wordt van onze ondernemingen in het kader van de niet-financiële verslaggeving. De stakeholders zullen in verband hiermee ook geraadpleegd worden. In samenwerking met de werkgeversorganisaties zal een duidelijke communicatie worden opgesteld om de grote ondernemingen te informeren over de nieuwe verplichtingen die vanaf 2017 in werking zullen treden.

België zal bij de Europese Commissie ook aandringen op ondersteunende maatregelen, zowel voor grote ondernemingen die verplicht worden om daarover verslag uit te brengen, als voor kleine en middelgrote ondernemingen en andere organisaties die dit op vrijwillige basis willen doen.

Voor wat verslaggeving door openbare diensten betreft: de federale openbare diensten zullen elke twee jaar een maatschappelijk verslag moeten opstellen, in het kader van de transversale doelstelling duurzame ontwikkeling in de bestuursovereenkomsten. Dit verslag zal opgemaakt worden overeenkomstig de richtlijnen van het Global Reporting Initiative. De verslagen zullen onder andere gepubliceerd worden op de website: <http://www.mv.belgium.be/nl> .

17. Op Belgisch niveau pleiten voor een sterkere integratie van duurzame ontwikkeling (inclusief mensenrechten) in vrijhandelsakkoorden

Context:

In 2007 startte de EU de onderhandelingen voor bilaterale of regionale vrijhandelsakkoorden (VHA). De bedoeling van die VHA is de aanwezigheid van de EU te versterken op de sterk groeiende opkomende markten. Door de liberalisering met deze sleutelgebieden uit te breiden, vullen ze het multilaterale systeem van de WTO aan. Deze akkoorden bieden de ondernemingen in de EU nieuwe opportuniteiten en ondersteunen het creëren van werkgelegenheid en de groei in Europa.

Een sleutelement in deze door de EU onderhandelde commerciële akkoorden is de aanwezigheid van een hoofdstuk over duurzame ontwikkeling. Deze akkoorden worden de vrijhandelsakkoorden van de tweede generatie genoemd. Het doel is ervoor te zorgen dat handel een positieve impact heeft op tewerkstelling en milieu. De bepalingen worden steeds ambitieuzer zonder dat er nochtans één enkel model wordt gebruikt. Er bestaan inderdaad verschillen in elk VHA, maar er zijn ook constante elementen:

- ➔ De ratificatie en implementatie van internationale instrumenten aanmoedigen¹³
- ➔ Het behoud van het recht op reglementering;
- ➔ De transparantie en de impactstudies op het aspect duurzame ontwikkeling maximaliseren;
- ➔ De oprichting van specifieke organen, verantwoordelijk voor de opvolging en de uitvoering van de bepalingen inzake duurzame ontwikkeling.

Ook wordt in de VHA een regeling van geschillen voorzien.

Een eerste vrijhandelsakkoord van de tweede generatie werd afgesloten tussen de EU en Zuid-Korea (2009). Hierna volgden de Andeslanden Peru en Colombia. In 2013 werd een akkoord afgesloten met Singapore en Canada, maar deze moeten echter nog geratificeerd worden. Op dit ogenblik zijn er onderhandelingen aan de gang met verscheidene landen waaronder US, India, Maleisië, Vietnam, Thailand, de Mercosur-landen en Japan. De VHA worden onderhandeld door de Europese Commissie die daartoe gemandateerd is door de Raad.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

België zal er via de Raad over blijven waken dat verscheidene aspecten van de duurzame ontwikkeling, met inbegrip van de naleving van de mensenrechten zoals die beschreven zijn in diverse internationale overeenkomsten en akkoorden (waaronder deze van de Internationale Arbeidsorganisatie en leefmilieuverdragen), deel zouden uitmaken van de vrijhandelsakkoorden. Deze actie kadert in het regeringsakkoord dat bepaalt dat België op Europees niveau zal pleiten voor het respecteren en opnemen van de fundamentele arbeidsrechten en de internationale milieunormen – inclusief in het specifieke geval van de ontwikkelingssamenwerking – in het mandaat van de Europese Commissie voor het onderhandelen van investeringsakkoord en vrijhandelsakkoorden. België zal bij het begin van onderhandelingen binnen de Raad steeds aandringen op het uitvoeren van een effectonderzoek op de duurzame ontwikkeling waardoor het mogelijk is een beeld te krijgen van de economische, sociale en ecologische impact van een eventueel handelsakkoord en dit net zo goed voor de Europese Unie als voor landen waarmee onderhandelingen voor een vrijhandelsakkoord opgestart worden. België wil zo binnen

¹³ Basisconventies van de IAO en milieuverdragen

een Europees kader op een consequente manier vrijhandel koppelen aan een duurzamere vorm van handeldrijven.

Geen enkel nieuw handels- of investeringsakkoord mag een negatieve impact hebben op het geldende beleid inzake duurzame ontwikkeling. De Belgische overheid zal zich bij elk Europees handels- of investeringsverdrag actief inzetten voor de opname van duurzame ontwikkeling en de aanwezigheid van sociale en milieunormen gebaseerd op de internationale normen – minstens de fundamentele normen van de IAO – en voor de opvolgingsmechanismen ter uitvoering van deze bepalingen, eens het handelsakkoord ondertekend zal zijn.

Beschrijving van de acties van de Vlaamse Regering:

Actie 1 van de Vlaamse Regering:

Sinds het Verdrag van Lissabon is de EU exclusief bevoegd voor het handels- en investeringsbeleid. Bij de onderhandelingen met derde landen over een vrijhandels- en/of investeringsakkoord zet de EU in op een apart hoofdstuk over duurzame ontwikkeling, waarin milieu, arbeid (incl. waardig werk) en transparantie (incl. consultatie met het maatschappelijk middenveld) zijn opgenomen. Vlaanderen is een groot voorstander van de EU haar inzet om dergelijke hoofdstukken in de vrijhandels- en investeringsakkoorden te vermelden. Vlaanderen zal er verder ook voor pleiten om in deze hoofdstukken afspraken inzake de bevordering van maatschappelijk verantwoord ondernemen op te nemen met mechanismen voor monitoring en handhaving. Daarnaast steunt en onderschrijft Vlaanderen de praktijk van de EU om in de preambules van deze akkoorden steeds te verwijzen naar de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens. Tijdens de Werkgroep Europese Handel wordt een stand van zaken inzake Europese vrijhandelsakkoorden gegeven, en de Vlaamse standpunten worden er bepaald. Vlaanderen zal er binnen de EU op aandringen om, naast de reeds gebruikelijke opmaak van een “sustainable impact assesment” tevens een “human rights impact assesment” te overwegen. Dergelijke impactanalyse wordt gemaakt in functie van iedere vrijhandelsonderhandeling. Op Europees niveau wordt, indien nodig, het standpunt, intrafedeeraal gecoördineerd, tijdens het wekelijkse Trade Policy Committee TPC (Handelscomité) of het tweewekelijkse Trade Policy Committee TPC Services & Investments (Handelscomité diensten & investeringen) verkondigd. De inzet van dit alles is dat derde partijen, hun mensenrechtenverplichtingen hierdoor herbevestigen en verder zullen samenwerken op dit vlak. Het is onze overtuiging dat in geval van mensenrechtenschendingen door een van de partijen, dialoog de eerste stap naar een oplossing vormt. Een ad hoc-comité kijkt toe of de betreffende verplichtingen worden nageleefd. Echter, in geval van ernstige en flagrante mensenrechtenschendingen zal Vlaanderen de beslissing van de EU tot opschorting van een akkoord mee onderschrijven.

Actie 2 van de Vlaamse Regering:

De Vlaamse Regering financiert het IAO-project: ‘Worker rights in globalising economies: assessment of labour provisions in trade and investment arrangements’ voor een bedrag t.w.v. 450.000 EUR (Vlaams IAO-trustfonds). Het project loopt sinds juli 2014 en zal afgerond worden in de loop van 2016. In het kader van dit project wordt in hoofdzaak onderzoek verricht waarbij wordt ingegaan op de manier waarop arbeidsnormen- en bepalingen worden opgenomen in verschillende handels- en investeringsakkoorden en het effect dat deze bepalingen hebben op de arbeidssituatie in het land waarmee het akkoord gesloten

wordt (welk type bepalingen heeft welk effect op het arbeidsklimaat?). Ook de globale coherentie wordt mee in kaart gebracht (op welke manier worden IAO-normen en conventies opgenomen in de handels- en investeringsakkoorden die wereldwijd worden gesloten?). Het onderzoek wordt uitgevoerd door het Departement Research van de IAO en bouwt voort op eerdere studies die werden uitgevoerd in het kader van vrijhandelsakkoorden.

Beschrijven van de acties van de Waalse Regering:

Bij het afsluiten van vrijhandelsakkoorden en de promotie en bescherming van investeringen door België en de Europese Unie, zal Wallonië blijven pleiten voor een herziening van de modelteksten die worden gebruikt voor de onderhandelingen en meer bepaald met betrekking tot:

- het respect voor de mensenrechten, het arbeidsrecht en de sociale en milieuverplichtingen, aangevuld met financiële of handelssanctie bij niet respectering;
- het verderzetten van een specifieke en gedifferentieerde behandeling voor de minst ontwikkelde landen;
- de bescherming van de diensten van algemeen belang tegen elke vermarkting;
- de bescherming en de promotie van de culturele diversiteit, rekening houden met het respect voor de conventie van de UNESCO aangaande de bescherming en promotie van de diversiteit van culturele expressie;
- het verdedigen, in de internationale organisaties, van het principe van voedselonafhankelijkheid;
- het versterken van de traceerbaarheid op vlak van sociale en milieumomstandigheden waarin producten werden gemaakt teneinde de consumenten op een transparante en volledige manier te kunnen informeren aangaande productieomstandigheden;
- (...).

Daarenboven pleit de Waalse overheid voor meer transparantie in de onderhandelingen aangaande de vrijhandelsverdragen door de Europese Unie. Daarnaast pleit de Waalse overheid op een stimulerende, positieve en niet protectionistische manier om een mechanisme van anti-dumping te installeren op het Europese niveau, die sociale, menselijke en milieuwaarden in rekening brengt.

Beschrijving van de actie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

De Brusselse regering zal erover waken dat er voor elke ratificatie van een investerings- of handelsakkoord een Human Rights Impact Assessment (HRIA) werd uitgevoerd, waaruit geen negatieve invloed bleek op de naleving, de bescherming en de realisatie van de mensenrechten in derde landen.

18. De evolutie van het MVO en van de mensenrechten in Belgische ondernemingen opvolgen met behulp van de MVO-barometer

Context:

De "Maatschappelijke Verantwoordelijkheid van Ondernemingen" (MVO) is voortaan geen abstract concept meer dat voorbehouden was voor enkele pioniers van Duurzame Ontwikkeling (DO). Meer en meer ondernemingen en organisaties slaan deze weg vrijwillig in. Maar wat is de omvang van de bewustwording en het engagement van ondernemingen ten gunste van verantwoord ondernemen in België? Wat zijn hun voornaamste bekommernissen en hoe geven zij concreet gestalte aan hun MVO-strategieën? Stuk voor stuk vragen waarop de barometers 2011 en 2014 becijferde antwoorden hebben willen geven. De maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen is meer en meer verankerd in het Belgisch economisch landschap. Deze actie heeft als doel meer inzicht te krijgen in de evolutie ervan, deze te kunnen meten en een objectief beeld te krijgen van de MVO-praktijken op het terrein, op basis van een representatieve steekproef van ondernemingen die actief zijn in België.

Deze studie/actie zou eveneens moeten dienen om de effecten van het door de overheid ingevoerde MV-beleid te analyseren, maar zou aan ondernemingen ook de mogelijkheid moeten bieden om zich te kunnen vergelijken met de andere ondernemingen en de gezamenlijke vooruitgang moeten stimuleren door een gezonde onderlinge wedijver tot stand te brengen. In 2011 werd door Business & Society in samenwerking met het Verbond van Belgische Ondernemingen en twee academische partners (Vlerick Leuven Gent Management School en Louvain School of Management) en met steun van de federale minister bevoegd voor duurzame ontwikkeling een MV Barometer opgemaakt. Via een online bevraging was het de bedoeling te achterhalen welke praktijken van maatschappelijk verantwoord ondernemen ondernemingen in België hanteren, om op basis daarvan een algemene stand van zaken op te maken voor de Belgische ondernemingen, ongeacht hun grootte. De vragenlijst die in het kader van deze bevraging werd gebruikt, sloot heel nauw aan bij de goede praktijken op verschillende interventiedomeinen uit de ISO 26000-richtlijnen. Hierin zit dus ook een bevraging aangaande de manier waarop ondernemingen in België omgaan met mensenrechten.

De laatste MVO-barometer (2014-2015), gerealiseerd in samenwerking met meerdere organisaties en ondersteund door academische deskundigen, toont een groeiende bewustwording en een groeiend engagement op het vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen, met inbegrip van de mensenrechten. Meer informatie op: <http://www.rs.belgium.be/nl>.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

Door het regelmatig uitvoeren en publiceren van een MVO-barometer op vrijwillige basis kan bestudeerd worden hoe maatschappelijke verantwoordelijkheid, met inbegrip van mensenrechten, evolueert en welke de belangrijkste onderwerpen en uitdagingen zijn van het moment. De federale overheid zal zich dan ook blijven engageren om de organisatie van een mvo-barometer om de twee jaar te ondersteunen.

Om ook een vergelijking binnen Europa toe te laten, en zeker met onze buurlanden, zal samen met de organisatoren van de MVO-barometer ook nagegaan worden hoe het concept op Europees niveau georganiseerd kan worden, in samenwerking met Europese partners (vb. CSR Europe, de Kamers van Koophandel). Ter aanvulling op de publicatie van de barometer onderzoekt de federale overheid in welke mate MVO-instrumenten daadwerkelijk geleid hebben tot een verbetering van de mensenrechtensituatie.

19. Goede praktijken bevorderen van kmo's die een verantwoordelijk beheer van de toeleveringsketen voeren, met name dankzij de "CSR Compass"-tool.

Context:

Een van de meest relevante instrumenten voor het beheer van de toeleveringsketen die de Commissie ontwikkelde, is de portaalsite voor verantwoord beheer van de toeleveringsketen, geïntegreerd in het Europees Verbond voor MVO. Het Verbond bestaat uit 260 ondernemingen en werd in 2006 opgericht door de Commissie en de leidende Europese ondernemingen. Dit gratis platform biedt onder andere informatie aan over deze thematiek, naast een overzicht van de beste praktijken, de gedragscodes en de internationale kaders. Ook de mensenrechten komen aan bod op deze portaalsite, aangezien kinderarbeid en dwangarbeid als de voornaamste problemen naar voor worden geschoven. Andere grote thema's zijn corruptie, discriminatie, vrijheid van vereniging, collectieve overeenkomsten, gezondheid en veiligheid, verloning en werkuren.

Beschrijving van de actie van de Waalse regering:

De actie zal bestaan uit het promoten van de ter beschikking gestelde instrumenten, waaronder het CSR Compass, bij de ondernemingen. Concreet zal dit gebeuren via de organisatie van uitwisselingsworkshops tussen ondernemingen uit dezelfde sector en via het uitwerken van een praktische handleiding voor KMO's die de ethiek van hun toeleveringsketen wensen te verbeteren.

Sommige ondernemingen zouden zich ook kunnen engageren door bepaalde "strategische partnerschappen" aan te gaan met ngo's en met erkende stichtingen van openbaar nut. De ondernemingen stellen immers gratis aan een NGO een aantal vrijwillige werknemers ter beschikking, wiens technische competenties zullen bijdragen tot haar missie. Het Europees multistakeholdersforum heeft deze praktijken overgenomen en benadrukte dat de ngo's cruciaal zijn voor het welslagen van het invoeren in het Zuiden van maatschappelijk verantwoorde praktijken door multinationals en hun leveranciers, via partnerschappen

20. Maatschappelijk verantwoordelijke overheidsondernemingen promoten

Context:

Overeenkomstig de richtlijnen van de Verenigde Naties, "zouden staten moeten waarborgen dat ministeries, overheidsinstanties en andere publieke instellingen die bedrijfspraktijken reguleren, op de hoogte zijn van de verplichtingen inzake de mensenrechten van de staat en deze naleven bij de uitvoering van hun respectieve taken, onder meer door hen te voorzien van relevante informatie, training en ondersteuning"¹⁴ en "zouden staten strengere maatregelen moeten nemen om bescherming te bieden tegen mensenrechtenschendingen door bedrijven waarvan ze eigenaar zijn of waarover ze zeggenschap uitoefenen, of die substantiële steun en diensten ontvangen van overheidsinstanties, zoals exportkredietbureaus of officiële agentschappen voor investeringsverzekeringen of -garanties, door onder meer daar waar nodig gepaste zorgvuldigheid inzake mensenrechten voor te schrijven".¹⁵

De overheid moet een voorbeeldfunctie vervullen inzake het respect voor en de bescherming en bevordering van mensenrechten en het verantwoorde beheer van haar activiteiten zowel intern als binnen haar invloedssfeer, en in het bijzonder bij overheidsondernemingen en/of ondernemingen die overheidssteun ontvangen.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

De Belgische overheidsondernemingen hebben reeds een min of meer grondige kennis van het concept van de maatschappelijke verantwoordelijkheid en vele van hen zijn zich bewust van de uitdagingen en het nut van een deelname aan concrete acties.

Deze actie bestaat uit het oprichten van een lerend netwerk van overheidsondernemingen, gericht op het bijeenbrengen van kennis en het onderling uitwisselen van knowhow en van ervaringen, om de MVO-engagementen/-ambities concreet te maken. Er zal bijzondere aandacht besteed worden aan de wijze waarop overheidsinstellingen het respect voor de mensenrechten in hun organisatie kunnen integreren en promoten, via tools zoals verslaggeving en/of "due diligence". De aanbeveling die opgenomen werden in het laatste rapport van de werkgroep van de Verenigde Naties aangaande mensenrechten en de transnationale en andere ondernemingen en die specifiek gericht zijn aan overheidsbedrijven kunnen als leidraad dienen bij werkzaamheden. Dit lerend netwerk wil een denktank en katalysator zijn in de ontwikkeling van een continue leer- en innovatiedynamiek die voorbeeldigheid/uitmuntendheid nastreeft.

Het lerend netwerk kan verschillende vormen aannemen. De activiteiten, organisatie, werkingsmodaliteiten en behoeften van dit netwerk zullen worden bepaald in samenspraak met de leden. De activiteiten van dit leernetwerk moeten overheidsondernemingen eveneens toelaten in te kunnen gaan op de vraag tot transparantie en maatschappelijke verslaggeving, zoals geformuleerd in het Federaal regeerakkoord ¹⁶ waarbij de CEO's van elk autonoom overheidsbedrijf ten minste jaarlijks het operationele en dagdagelijkse beleid met hun effecten op de samenleving in een parlementaire commissie zullen moeten toelichten.

¹⁴ VN-richtlijnen inzake bedrijven en mensenrechten, juni 2011, richtlijn 8

¹⁵ VN-richtlijnen inzake bedrijven en mensenrechten, juni 2011, richtlijn 4

¹⁶ Zie http://www.premier.be/sites/default/files/articles/accord_de_gouvernement_-_regeerakkoord.pdf, p177

21. Zich er op Belgisch niveau toe verbinden om het grote publiek en de betrokken organisaties beter te informeren over zijn activiteiten inzake mensenrechten om hen ervoor te sensibiliseren.

Context:

België is lid van verscheidene internationale organisaties die de mensenrechten rechtstreeks of zijdelings in hun competentieportefeuille hebben opgenomen. In dat verband neemt het regelmatig initiatieven om zijn bezorgdheid inzake mensenrechten kenbaar te maken aan derde landen. Via deze tussenkomsten of projecten geeft de Belgische regering op een beargumenteerde manier aan op welke vlakken zij vindt dat de mensenrechten zwaar worden geschonden. Momenteel worden deze acties, ongeacht of ze publiek of informeler zijn, weinig of helemaal niet gedocumenteerd en verspreid onder het grote publiek of de belanghebbende gesprekspartners uit het maatschappelijke middenveld.

Hierdoor weten de actoren van het maatschappelijke middenveld, evenals de Belgische ondernemingen en het grote publiek in het algemeen maar erg weinig over de acties en prioriteiten van België in dat verband.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

Via deze actie wil de FOD Buitenlandse Zaken een groot deel van zijn tussenkomsten in de multilaterale fora die bevoegd zijn inzake mensenrechten, democratie en rechtsstaat, evenals in de bilaterale ontmoetingen verspreiden onder het grote publiek, om deze laatste en het maatschappelijke middenveld in alle openheid te informeren over de acties en prioriteiten van de regering op het vlak van deze thema's.

Dit zou vooral gebeuren via een meer actieve communicatie op de sociale netwerken en het internet.

22. Verantwoord beheer van de toeleveringsketens met een sectorale benadering stimuleren

Context:

Verschillende initiatieven die in het verleden werden genomen, hebben ertoe bijgedragen dat er steeds meer rekening wordt gehouden met de 'toeleveringsketens' van een proces of een product. Het respect voor de mensenrechten neemt een belangrijke plaats in binnen de toeleveringsketens. Al vele jaren vestigen verschillende VN-rapporten over de missies in de Democratische Republiek Congo (DRC) de aandacht op de ernstige schendingen van de mensenrechten, onder meer in Oost-Congo, die verband houden met de exploitatie van mineralen. Door deze verschillende vaststellingen beslisten de OESO en de ondernemingen van de OESO-lidstaten om oplossingen te vinden voor deze situatie. Er werd gaandeweg een oplossing voorgesteld via de publicatie van "OESO-richtlijnen inzake zorgvuldigheidseisen voor verantwoorde toeleveringsketens van bodemschatten uit door conflicten getroffen gebieden en risicogebieden". Het is het eerste voorbeeld van een overlegd initiatief voor een verantwoord beheer van de toeleveringsketens van mineralen uit conflictgebieden, waarbij talrijke stakeholders betrokken zijn en dat wordt ondersteund door de OESO. Het doel ervan is om de manier te bepalen waarop ondernemingen de mensenrechten kunnen respecteren en praktische richtlijnen te verschaffen om elke betrokkenheid bij conflicten te vermijden. De richtlijnen geven praktische adviezen, waarbij de nadruk wordt gelegd op constructieve overlegde benaderingen om het hoofd te bieden aan complexe uitdagingen. Ze werden opgesteld via een procedure waarbij een beroep werd gedaan op talrijke stakeholders, met een sterke betrokkenheid van de OESO-lidstaten en van elf Afrikaanse landen-lidstaten van de Internationale Conferentie over het gebied van de Grote Meren, de industrie, het maatschappelijke middenveld, evenals van de Expertengroep van de Verenigde Naties inzake de DRC. De laatste editie van deze due diligence guide voor verantwoord ketenbeheer in mineralen komende van conflictzones en/of hoge risicozones werd aangevuld met een supplement rond tin, tantalium en wolfram. Alsmede een supplement met betrekking tot goud.

Na verschillende ongevallen en drama's in een aantal Bengaalse confectiefabrieken, onder meer het drama dat zich in april 2013 voordeed in Rana Plaza, een complex van confectiefabrieken in Bangladesh, vatte het NCP een reeks raadplegingen van en gesprekken met verschillende stakeholders uit de Belgische confectiesector aan. Op OESO niveau werd beslist om een due diligence guidance te maken voor de kleding- en de schoenensector.

In het verlengde van zijn opdracht organiseerde het NCP in november 2014 eveneens een rondetafel over de non-ferrometalen. Het doel van deze rondetafel was onder meer om de verschillende lopende initiatieven betreffende de non-ferrosector in België voor te stellen en de reacties en vragen bijeen te brengen omtrent de "OESO guidance inzake zorgvuldigheidseisen voor verantwoorde toeleveringsketens van bodemschatten uit door conflicten getroffen gebieden en risicogebieden", evenals betreffende de ontwerpverordening van de Europese Commissie (waarvan het wetgevingsproces aan de gang is) tot oprichting van een systeem van zelfcertificatie voor de invoerders van tin, tantaal, wolfram en goud (3T + G) uit conflict- of risicozones. Tot slot heeft de OESO in maart 2016 een nieuwe due diligence tool uitgebracht die bestemd is voor de hele landbouwsector. Het NCP heeft deze tool gepromoot bij de Belgische ondernemingen door op 26 mei 2016 een ronde tafel met deskundigen van de OESO te organiseren.

In de loop van 2017 worden nieuwe gelijkaardige tools verwacht die zich richten op andere sectoren, in het bijzonder de financiële sector alsook een horizontale due diligence tool die van toepassing is op alle ondernemingen. Het Belgische NCP zal deze tools promoten op nationaal niveau via de organisatie van evenementen waarop deze informatie wordt verspreid.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

Het Belgische NCP zal via een sectorale aanpak verdergaan met het informeren en sensibiliseren van Belgische ondernemingen voor een duurzaam beheer van de toeleveringsketens. Van zodra een tool voor een welomschreven sector door de OESO en haar leden wordt goedgekeurd, zal deze informatie verspreid worden via de organisatie van of deelname aan verschillende activiteiten, zoals ronde tafels, forums, contacten tussen de verschillende stakeholders en ontmoetingen met de ondernemingen. Er zal bijzondere aandacht worden besteed aan de samenwerking met andere organisaties, zoals de bedrijfsfederaties, de vakbondsorganisaties, de federale en gewestelijke overheden, de OESO, de Europese Commissie, enz.

De nadruk wordt gelegd op de voorafgaande informering van de Belgische ondernemingen, opdat ze op vrijwillige basis hun projecten kunnen uitwerken met kennis van zaken en met inachtneming van sectorspecifieke richtlijnen en oriënteringen.

23. Het Nationaal Contactpunt (NCP) van de OESO versterken

Context:

De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen werden opgesteld in 1976. Sinds hun laatste bijwerking in mei 2011 nemen de mensenrechten een belangrijke plaats in en wordt er een apart hoofdstuk aan gewijd.

Deze richtlijnen benadrukken daarbij de verantwoordelijkheid van de onderneming binnen haar toeleveringsketen. Ze bepalen eveneens dat elk land een Nationaal Contactpunt (NCP) dient op te richten. Aangezien de Belgische regering de OESO-richtlijnen heeft goedgekeurd, heeft ze in 1980 een NCP opgericht binnen de FOD Economie.

Het Belgische Nationaal Contactpunt heeft twee belangrijke functies: de bekendheid en de naleving van de richtlijnen vergroten en promoten via de verspreiding van informatie en een onpartijdige beslechting van geschillen tussen partijen voorstellen door dialoog, schikking en bemiddeling te stimuleren in geval van een niet-naleving van de richtlijnen door een Belgische onderneming die actief is in het buitenland of in België.

Er dient te worden opgemerkt dat verschillende respondenten in de antwoorden op de vragenlijst die in de zomer van 2014 naar verschillende stakeholders werd gestuurd ter voorbereiding van het Nationaal Actieplan inzake ondernemingen en mensenrechten, aangaven dat zij voorstander zijn van een versterking van het Belgische NCP.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

Het doel van deze actie is om de menselijke capaciteiten en de financiële draagkracht van het Belgisch NCP te versterken, zodat het zijn opdrachten beter kan vervullen en het een meer actieve rol kan spelen binnen de 3e pijler van de VN-richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten, die de toegang van slachtoffers tot efficiënte rechtsmiddelen wil verbeteren, waaronder buitengerechtelijke redresvoorzieningen, zoals degene die het Belgische NCP kan vertegenwoordigen.

De versterking van het NCP, vooral wat betreft zijn rol bij het oplossen van problemen die zich voordoen door de uitvoering van de richtlijnen in specifieke omstandigheden, kan bijdragen tot de ondersteuning van de verschillende gerechtelijke of buitengerechtelijke bepalingen inzake de naleving van de mensenrechten door de Belgische ondernemingen.

Op uitdrukkelijke vraag van het NCP en de betrokken ondernemingen kan de Belgische ambassade in het betrokken land, onder begeleiding van het NCP, de rol van bemiddelaar op zich nemen bij geschillen omtrent het naleven van de mensenrechten in het kader van activiteiten van een onderneming, als vertegenwoordiger van de Belgische belangen in dit land.

24. Bij de bewustmaking van ondernemingen bijzondere aandacht besteden aan de rechten van het kind

Context:

In de meest recente gegevens van de Internationale Arbeidsorganisatie (2004) wordt het aantal werkende kinderen (5-14 jaar) geraamd op 190 miljoen en het aantal werkende jongeren (15-17 jaar) op 126 miljoen. Van die 317 miljoen kinderen worden er 126 miljoen tewerkgesteld in de "ergste vormen van kinderarbeid"¹⁷. Op internationale schaal wordt kinderarbeid aan banden gelegd door tal van IAO-conventies, met als voornaamste Conventie nr. 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid (1973) en Conventie nr. 182 betreffende de ergste vormen van kinderarbeid. Ook de VN-verdragen spelen hier een belangrijke rol in, denken we in het bijzonder aan het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind en aan de aanvullende verdragen inzake slavernij, prostitutie, kinderpornografie en kindsoldaten. In 2010 startte UNICEF, aan de zijde van het Wereldpact van de Verenigde Naties en Save the Children, een proces dat erop gericht was een reeks richtlijnen uit te werken om ondernemingen concreet te adviseren in wat zij kunnen doen om de kinderrechten te respecteren en te ondersteunen. De Richtlijnen inzake kinderrechten in het bedrijfsleven werden uiteindelijk in maart 2012 voltooid. Ze zijn geënt op het Verdrag voor de Rechten van het Kind (VRK), de Beginselen van het Wereldpact van de Verenigde Naties en het Actiekader 'beschermen, respecteren en remediëren' van de richtlijnen van de Verenigde Naties, en formuleren 10 basisprincipes die ondernemingen moeten naleven: In april 2013 publiceerde het Kinderrechtencomité algemene opmerking nr. 16 inzake de plaats die de private economie moet innemen in de integratie van kinderrechten en de verantwoordelijkheid die de Partijstaten bij het KRC dragen wat betreft het respect, de bescherming en de bevordering van kinderrechten door de private economie.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

Hoewel de rechten van het kind een belangrijke plaats innemen bij maatschappelijk verantwoord ondernemen, zijn ze niet specifiek verankerd in de richtlijnen voor ondernemingen en mensenrechten. België wil ze graag een bevoorrechte plaats geven in zijn inspanningen in het kader van het Nationaal Actieplan Ondernemingen en Mensenrechten, en dat door op verschillende vlakken tegelijk actie te ondernemen:

- ➔ Stelselmatige verwijzing in internationale fora en bilateraal bij de bekrachtiging, door de betrokken staten, van IAO-conventies 138 (betreffende de minimumleeftijd) en 182 (betreffende de ergste vormen van kinderarbeid).
- ➔ Actieve ondersteuning en bewustmaking van ondernemingen omtrent de Richtlijnen voor kinderrechten in het bedrijfsleven, zodat Belgische ondernemingen de positieve effecten van hun activiteiten op het leven van kinderen kunnen maximaliseren door hun rechten en die van hun ouders of voogden te ondersteunen en te respecteren, inclusief het recht op een aanvaardbaar salaris voor deze laatsten.
- ➔ Permanente steun aan de activiteiten van UNICEF op dit vlak, meer bepaald wat betreft de publicatie van de leidraad bij Algemene opmerking nr. 16 van het Kinderrechtencomité en

¹⁷ Kindsoldaten, prostitutie, pornografie, dwangarbeid, smokkel en illegale activiteiten

- het oprichten van een platform van ondernemingen die zich meer willen engageren, op basis van de Richtlijnen inzake kinderrechten in het bedrijfsleven;
- Nadruk op de rechten van het kind in de sensibilisering door het netwerk van Belgische diplomatieke posten, in het bijzonder via de actieve verspreiding van de Richtlijnen voor kinderrechten in het bedrijfsleven, in het kader van de Toolkit vermeld in actie 1.
 - Ratificatie van het Protocol van 2014 betreffende de conventie tegen dwangarbeid van de IAO. Dit protocol is een nieuw instrument, dat juridisch bindend is en de staten verplicht preventie, beschermings-, verhaal- en herstelmaatregelen te voorzien om uitvoering te geven aan de verplichting om dwangarbeid af te schaffen, opgenomen in de conventie.

Beschrijving van de actie van de Vlaamse Regering:

Ook de Vlaamse Regering wenst dat aandacht wordt besteed aan kinderrechten in het Nationaal Actieplan Mensenrechten en ondernemingen. Met de steun van de Vlaamse overheid heeft UNICEF België als doel bewustwording te creëren over de belangrijke rol die het bedrijfsleven al speelt en een nieuw perspectief aan te reiken om CEO's, managers en werknemers nog beter te ondersteunen om de "Children's Rights and Business Principles" die door UNICEF en Save the Children werden ontwikkeld beter en op ruimere schaal toe te passen. Ook beleidsmakers hebben hierin een rol te spelen. Als tweede doelstelling willen we dan ook netwerken en partnerschappen rond deze Richtlijnen opzetten. De bekendmaking is een eerste stap in een lang proces waarbinnen concrete acties en evenementen zullen opgezet worden om de Richtlijnen verder te promoten en te implementeren in Vlaanderen, België en daarbuiten.

25. Bijzondere aandacht besteden aan de ratificatie, ondersteuning en bevordering van een reeks IAO-conventies die betrekking hebben op de rechten van de vrouw

Context:

Overall ter wereld wordt miljoenen vrouwen de toegang ontzegd tot werk en opleiding, moeten ze het stellen met een karig loon, worden ze geconfronteerd met geweld op het werk of komen ze steeds weer in dezelfde jobs terecht, louter omwille van hun geslacht en zonder dat er rekening wordt gehouden met hun kwalificaties, vaardigheden en eventuele kwetsbaarheid.

Het statuut van de vrouw mag er de voorbije decennia dan op vooruit zijn gegaan¹⁸, toch blijven vrouwen een bijzonder kwetsbare en regelmatig gediscrimineerde groep als het gaat over economische activiteiten.¹⁹ Het wetgevend kader belemmert vaak hun volwaardige deelname aan het economische leven - of dat nu is in het kader van een baan of bij de oprichting van nieuwe ondernemingen - en op de werkvloer zijn ze beperkt vertegenwoordigd. Door discriminerende regels kunnen ze bepaalde jobs gewoonweg niet uitoefenen²⁰], is hun toegang tot de bedrijfskapitalen waar ze eigenaar van zijn beperkt en wordt hun juridische armslag beteugeld. De juridische verschillen tussen mannen en vrouwen benadelen zowel de ontwikkelingslanden als de ontwikkelde landen en schaden de belangen van vrouwen in alle regio's.

De IAO en een aantal deskundigen blijven tot in den treure benadrukken dat het bevorderen van de gelijkheid op de werkvloer gelijk staat met aanzienlijke economische voordelen: werkgevers kunnen beschikken over meer, gevarieerdere en kwaliteitsvollere werkkrachten, werknemers op hun beurt hebben vlotter toegang tot opleiding en krijgen vaak hogere lonen.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

De vrouwenrechten zijn niet specifiek verankerd in de richtlijnen voor ondernemingen en mensenrechten. De Belgische regering wil ze graag een bevoorrechte plaats geven in haar inspanningen in het kader van het Nationaal Actieplan Ondernemingen en Mensenrechten, en dat door op verschillende vlakken tegelijk actie te ondernemen:

- ➔ Ratificatie van de IAO-conventies inzake
 - C156 - Conventie betreffende werknemers met gezinsverantwoordelijkheid;
 - C189 - Conventie betreffende huishoudpersoneel.
- ➔ Ratificatie van Conventie nr.175 betreffende deeltijds werk. De normen betreffende deeltijds werk zijn inderdaad steeds belangrijker instrumenten geworden om thema's zoals het streven naar gelijkheid tussen mannen en vrouwen aan te pakken.
- ➔ Nadruk op de rechten van de vrouw in de sensibilisering door het netwerk van Belgische diplomatieke posten.

¹⁸ In de 50 voorbije jaren zijn het de landen van Sub-Sahara-Afrika en van de regio Latijns-Amerika en de Caraïben die het meest hervormingen hebben doorgevoerd inzake toegang tot instellingen en genot van eigendom, volgens het rapport van de Wereldbank Women, Business and the Law, van 2014.

¹⁹ In haar rapport van Women, Business and the Law, van 2014, schat de Wereldbank dat er in bijna 90% van de 143 landen waarop het rapport betrekking heeft minstens een juridisch verschil tussen mannen en vrouwen is dat de economische perspectieven van vrouwen beperkt.

²⁰ Volgens het rapport van de Wereldbank Women, Business and the Law, van 2014, kunnen in 15 landen echtgenoten zich ertegen verzetten dat hun vrouw werkt en hen verbieden een baan te aanvaarden. In 79 landen beperkt de wet de soorten werk die vrouwen mogen uitoefenen. Volgens het rapport zijn er het meest beperkingen op tewerkstelling van vrouwen in de economieën van Oost-Europa en Centraal-Azië.

- ➔ Stelselmatige verwijzing in internationale fora en bilateraal bij de bekrachtiging, door de betrokken staten, van IAO-conventies, met name Conventie nr. 100 betreffende de gelijke verloning en Conventie nr. 111 betreffende discriminatie (in tewerkstelling en beroep).

26. Bijzondere aandacht besteden aan de ratificatie van een reeks IAO-conventies die betrekking hebben op de gezondheid en veiligheid op het werk

Context:

Op wereldschaal is de omvang van de gevolgen van arbeidsongevallen en beroepsziekten op het vlak van menselijk leed en economische kost en grote industrierampen de laatste jaren een groeiende reden voor bezorgdheid, op de werkplaats maar ook op nationaal en internationaal niveau. Er werden aanzienlijke inspanningen geleverd op alle niveaus om dit probleem op te lossen.

De IAO heeft echter recent geschat dat arbeidsongevallen en beroepsziekten nog elke dag de dood van 6300 personen veroorzaken, dit betekent 2,3 miljoen overlijdens per jaar. Binnen deze immense verliezen zijn er ongeveer 350.000 doden te wijten aan arbeidsongevallen en bijna 2 miljoen aan beroepsziekten.

Er zijn nog veel meer slachtoffers van niet-dodelijke ongevallen, elk jaar raken meer dan 313 miljoen werknemers gewond, terwijl niet-dodelijke beroepsziekten elk jaar 160 miljoen mensen treffen.

Ongevallen en oude of nieuwe beroepsziekten blijven slachtoffers maken, zelfs in landen met hoge inkomens. De IAO en vele deskundigen blijven er echter de nadruk op leggen dat het nemen van maatregelen en het garanderen van een gezond en veilig werkmilieu een positief effect hebben op ondernemingen en op de economie. Slechte arbeidsomstandigheden, gezondheidsproblemen op het werk en werkongevallen zijn niet alleen moreel onaanvaardbaar maar betekenen voor de onderneming en de maatschappij ook een economische kost. Het welzijn van de werknemers waarborgen vergroot daarentegen hun engagement en efficiëntie en verbetert dus de prestaties van het bedrijf.

Zoals vermeld in de richtlijnen voor ondernemingen en mensenrechten, is het aan de staten om nationale wetgeving die ondernemingen kan aanzetten om de mensenrechten te respecteren in te voeren en te doen toepassen.

De door de Verenigde Naties gepubliceerde handleiding met als titel "vaak voorkomende vragen over de richtlijnen voor ondernemingen en mensenrechten" vermeldt overigens als voorbeeld het vastleggen van normen voor de bescherming van de gezondheid en veiligheid in fabrieken.

België heeft steeds veel aandacht besteed aan gezondheid en veiligheid op het werk. Als blijk van dit engagement heeft België de laatste jaren een reeks cruciale internationale arbeidsconventies ondertekend waarin de basisprincipes voor gezondheid en veiligheid opgenomen waren: Conventie nr.151 betreffende beroepsveiligheid en -gezondheid en Conventie nr.161 betreffende bedrijfsgezondheidsdiensten. België heeft recent eveneens conventies met betrekking tot gezondheid en veiligheid in economische risicosectoren geratificeerd: Conventie nr.176 betreffende veiligheid en gezondheid in de mijnen en Conventie nr.184 betreffende veiligheid en gezondheid in de landbouw.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

De bevestiging van het engagement van België zal blijken uit de nakende ratificatie van de volgende conventies:

- Conventie nr. 187 van de IAO betreffende veiligheid en gezondheid op het werk. Deze belangrijke internationale arbeidsnorm wil een preventiecultuur inzake veiligheid en gezondheid

bevorderen. Deze Conventie heeft als doel concrete maatregelen te nemen, samen met de sociale partners, om geleidelijk aan een veilig en gezond werkmilieu te bekomen, en dit op coherente en georganiseerde wijze, door een nationaal beleid, een nationaal systeem en een nationaal programma met betrekking tot gezondheid en veiligheid op het werk te ontwikkelen

- ➔ Conventie nr.167 betreffende veiligheid en gezondheid in de bouwnijverheid. De akte van ratificatie van deze Conventie zal in juni 2016 in Genève neergelegd worden.
- ➔ Conventie nr. 170 betreffende de veiligheid bij het gebruik van chemische stoffen op het werk.

Door deze cruciale conventies op het vlak van veiligheid en gezondheid te ratificeren, engageert België er zich niet alleen toe om zijn eigen gezondheids- en veiligheidssysteem te versterken maar ook om andere landen aan te moedigen hem te volgen.

27. De Belgische ondernemingen sensibiliseren over de problematiek van de corruptie en de Belgische verbintenissen rond deze thematiek versterken

Context:

Corruptie is een complex sociaal, politiek en economisch fenomeen dat alle landen treft.

Ze ondermijnt de democratische instellingen, vertraagt de economische ontwikkeling en draagt bij tot de instabiliteit van het overheidsapparaat. Corruptie ondermijnt de grondvesten van de democratische instellingen en van de rechtstaat. De strijd tegen dit crimineel fenomeen staat borg voor een eerlijke en duurzame vrede in de wereld. Corruptie vervalst de concurrentieregels, destabiliseert de investeerders en schaadt de ontwikkeling van gezonde ondernemingen. Het veroorzaakt eveneens extra kosten voor de gemeenschap en de ondernemingen. Corruptiepraktijken blijven momenteel nog altijd een van de voornaamste hinderpalen voor de ondernemingen die actief zijn op de buitenlandse markten.

Op nationaal niveau omvat het Belgische Strafwetboek twee hoofdstukken inzake de strijd tegen corruptie: de artikelen 246 en volgende betreffende de openbare omkoping en de artikelen 504bis en ter betreffende de private omkoping. Corruptie bestaat in het vragen, aanvaarden of verkrijgen van een voordeel van welke aard ook teneinde in het kader van zijn ambt een bepaald gedrag aan te nemen. Ze bestaat ook in het voorstellen of toekennen van zulk voordeel opdat een persoon een bepaald gedrag zou aannemen. Dit verbod geldt niet enkel voor de betaling van commissies aan ambtenaren maar ook voor het verzwijgen van commissies in onderaannemingscontracten, consultingcontracten, technische bijstandscontracten in het buitenland.

De Belgische wetgeving is van toepassing op Belgische personen en ondernemingen die zowel in België als in het buitenland actief zijn. Onze wetgeving maakt geen enkel onderscheid tussen de nationale, internationale en buitenlandse ambtenaren. Het maakt overigens niet uit of de corruptie direct plaatsvindt of via tussenpersonen, noch dat het voordeel bestemd is voor de persoon zelf of voor een derde.

Op internationaal vlak zijn de voornaamste verdragen de volgende:

- Het Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie van 31 oktober 2003 is in december 2005 in werking getreden. Het gaat om het eerste internationaal instrument voor de bestrijding van corruptie. Dit verdrag omvat in het bijzonder bepalingen betreffende preventieve maatregelen, het strafbaar stellen van corruptie, internationale samenwerking en technische bijstand. Het verdrag krijgt een ruime steun, meer dan 150 landen hebben het al geratificeerd, waaronder België.
- Het Verdrag inzake de strafrechtelijke bestrijding van corruptie van de Raad van Europa van 1999 omvat bepalingen over de actieve en passieve corruptie in de publieke en private sector. België heeft dit verdrag in 2004 geratificeerd en maakt deel uit van de GRECO (Groupe d'États contre la Corruption).
- Het Verdrag van de OESO inzake de bestrijding van omkoping van buitenlandse ambtenaren in internationale zakelijke transacties is van groot belang voor de Belgische private sector. Het verdrag heeft als doel een gemeenschappelijk kader en soortgelijke concurrentievoorwaarden op te stellen voor de ondernemingen die gevestigd zijn in landen die het verdrag hebben geratificeerd. Het Verdrag legt de nadruk op actieve corruptie.
- De Richtlijnen van de OESO voor de multinationale ondernemingen zijn aanbevelingen gericht aan de ondernemingen om overeenkomstig de maatschappij te handelen. Ze omvatten meerdere niet-

bindende principes en normen met als doel een nagedachte houding in het kader van handelsbetrekkingen te bereiken.

Beschrijving van de actie van de federale regering:

De ondertekende en geratificeerde verdragen voor corruptiebestrijding dwingen België tegemoet te komen aan meerdere verplichtingen zowel op preventief als op repressief vlak, alsook inzake de terugvordering van door corruptie gegenereerde illegale winsten. België wenst binnen haar actie in het kader van het Nationaal Actieplan Ondernemingen en Mensenrechten de nadruk te leggen op het belang van ethisch ondernemen en op maatregelen voor goed bestuur binnen de ondernemingen. Men kan de volgende maatregelen vermelden:

- Systematische verwijzing binnen de internationale fora en bilateraal naar de ratificatie van de hierboven vermelde internationale verdragen.
- Coördinatie door de FOD Buitenlandse Zaken van de verschillende technische FOD's die betrokken zijn bij de strijd tegen de corruptie, om een antwoord te bieden aan de periodieke evaluaties van de internationale organisaties betreffende de overeenstemming en de doeltreffendheid van de maatregelen die intern werden genomen inzake corruptiebestrijding.
- Opvolging en deelname aan de werkgroepen van de internationale organisaties op de thema's van corruptiebestrijding en uitwerking van "good practices".
- Bewustmaking van de Belgische ondernemingen over de problematiek van corruptie (brochures van de Belgische federale autoriteiten (NCP, FOD Economie en Justitie) met het VBO en de ICC voor de preventie van corruptie in de ondernemingen, FOD Justitie: Opleiding van de onderzoeksautoriteiten en van de rechterlijke autoriteiten in het kader van corruptie)
- Bewustmaking van Belgische ondernemingen in het buitenland over de risico's van corruptie door het postennetwerk van de Belgische diplomatie via instructiemails die werden doorgegeven aan de posten teneinde het OESO Verdrag van 1999 en de Gids voor goede praktijken te doen toekomen bij de Belgische ondernemingen waarvan zij weten dat ze actief zijn in hun rechtsgebied.

28. Uitvoering van het Vlaams Actieplan “Duurzaam Internationaal Ondernemen 2014-2015-2016”

Context:

De opname van een luik Duurzaam Internationaal Ondernemen 2014 – 2015 met daaraan gekoppeld een aantal projectdoelstellingen van Flanders Investment & Trade (FIT) in de Vlaamse bijdrage tot het Nationaal Actieplan Business & Human Rights kan als volgt gekaderd worden. In de eerste plaats is er de Beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking van minister-president Geert Bourgeois die stelt dat “het thema mensenrechten een steeds prominentere plaats in het Vlaams buitenlands beleid inneemt, waarbij echter nog meer aandacht moet uitgaan naar mensenrechten in een context van duurzaam en ethisch internationaal ondernemen.” De nota vermeldt eveneens de betrachting “dat Vlaamse ondernemingen duurzaam en ‘maatschappelijk verantwoord’ ondernemen in het buitenland.”

Wat de opdracht van FIT ter zake betreft, kan verwezen worden naar zowel de inschrijving van “duurzaamheid” in de dubbele missie van FIT (art. 4 van het Oprichtingsdecreet van FIT: “Het agentschap heeft als missie om door zijn binnen- en buitenlandse netwerk bij te dragen tot primo, het duurzaam bevorderen van de export en internationalisering van ondernemingen in Vlaanderen door het aanbieden van kwalitatief hoogstaande en specifieke diensten en secundo, het duurzaam stimuleren van de economische groei van Vlaanderen door een substantiële rol te spelen in het aantrekken van nieuwe buitenlandse investeringen en het verankeren van bestaande buitenlandse ondernemingen in Vlaanderen.”) als de opname in het Ondernemingsplan 2015 van FIT: van de operationele doelstelling OOD6.5: “Bijdragen tot de sensibilisering van Vlaamse ondernemingen m.b.t. maatschappelijk verantwoord internationaal ondernemen via sensibiliserende en informatieve acties: met de ondersteuning van kennispartner ITCCO (International Center for Corporate Learning on Business Ethics & Sustainability) maakt FIT werk van sensibiliserende communicatie naar Vlaamse ondernemingen over maatschappelijk verantwoord ondernemen.”

Voorts staat Duurzaam Internationaal Ondernemen meer dan ooit op de internationale politieke- en handelsagenda en neemt nog in belang toe, ook vanuit puur commercieel oogpunt. De redenen zijn legio: er is de verhoogde maatschappelijke druk, de toenemende regelgeving, het vrijwaren en verbeteren van een goede reputatie, het uitbouwen van stabiele internationale handelsrelaties op lange termijn, het proactief managen van risico's op vlak van arbeids- en mensenrechten, enzovoorts. Vlaamse ondernemingen en sectorfederaties zijn zich steeds meer bewust van hun sociale- en milieuverantwoordelijkheid, ook voor hun internationale handelsketen, en zoeken naar concrete instrumenten, op maat van hun bedrijf en sector, om hen daarbij te helpen. Het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (Flanders Investment & Trade) wil de ondernemingen tegemoet komen en stelt daarom de volgende projectdoelstellingen en acties voorop.

Beschrijving van de actie van de Vlaamse Regering:

FIT wil een belangrijke informatieve rol spelen betreffende de meest gebruikte referentiekaders voor duurzaam internationaal ondernemen: de ISO26000, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, de 10 principes van Global Compact van de Verenigde Naties. Dit kadert in de opdracht van FIT om Vlaamse internationale ondernemers te sensibiliseren voor en te informeren over duurzaam internationaal ondernemen. Het informeren & sensibiliseren gebeurt via o.a. de (nieuwe) corporate en

trade website van FIT, via het binnenlands netwerk (account- en areamanagers, adviseurs internationaal ondernemen, adviseurs exportvaardigheden) en het buitenlands netwerk van FIT (Vlaams economisch vertegenwoordigers, handelssecretarissen, technologieattachés) die hiertoe een opleiding krijgen, via de organisatie van seminars (o.a. het seminarie d.d. 04/06/15 “Sociale en milieurisico’s van internationaal ondernemen” en op de komende exportbeurs in juni 2016 van FIT en via de opname van een MVO-component in de jaarlijkse wedstrijd “Leeuw van de Export” van FIT.

Naast het beter bekend maken van en begeleiding bieden bij het gebruik van deze internationale richtlijnen is er vooral ook nood aan praktische tips en handleidingen om duurzaam internationaal ondernemen (milieunormen, arbeidsrechten, mensenrechten, ...) in de praktijk te brengen, toegepast op specifieke landen en sectoren. Zowel op de website, in de landendossiers, via opleidingen van de Vlaamse economische vertegenwoordigers en Adviseurs Internationaal Ondernemen, wil FIT concrete informatie aan de ondernemingen aanbieden. De door het departement WSE ontwikkelde MVO-scan (gebaseerd op het hierboven vermelde iso26000) kan een belangrijke sensibiliserende rol spelen naar ondernemingen in het algemeen en kan aldus ingeschakeld worden. Ook hier wordt verwezen naar de informerende en sensibiliserende rol van FIT en de hierboven opgenomen acties. Verder wordt aandacht besteed in de landendossiers op de trade website aan de problematiek inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen (apart hoofdstuk in elk landendossier). Het binnen- en buitenlands netwerk van FIT kreeg een op maat gesneden opleiding in 2014/2015 over Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) en deze wordt voortgezet in 2016. De CSR of Corporate Social Responsibility -Riskchecker op de trade website van FIT laat toe om online de risico’s inzake MVO onmiddellijk in te schatten.

Om de reputatie van de Vlaamse ondernemingen in het buitenland te versterken wil FIT ondersteuning bieden bij het communiceren over hun goede voorbeelden betreffende duurzaam internationaal ondernemen. De (sectorale) richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI) kunnen hierbij als leidraad dienen. Hiertoe wordt in 2015 en later de publicatie voorzien van goede voorbeelden op de Trade website van FIT en in het magazine “Wereldwijs” van FIT, evenals de publicatie van de GRI-richtlijnen op de Trade website van FIT.

FIT wil verder het voortouw nemen in het sensibiliseren van het Vlaamse bedrijfsleven betreffende de uitdagingen onder andere op economisch- en handelsvlak van de ‘Post-2015 Duurzame Ontwikkelingsagenda’ van de Verenigde Naties. Daarbij zal ook specifiek aandacht besteed worden aan het mensenrechtenbeleid van Vlaamse internationale spelers. Hiertoe worden seminars georganiseerd, o.a. op 4 juni 2015 het seminarie “Sociale en milieurisico’s van internationaal ondernemen” en de organisatie van seminarie/colloquium/paneeldebate op de exportbeurs van FIT in juni 2016.

29. Kennisdiffusie op het vlak van mensenrechten en MVO stimuleren

Context:

Het doel hiervan is het aspect onderzoek naar dit onderwerp aan te moedigen. Voor Wallonië betekent het eveneens deelnemen aan Europese initiatieven die netwerken en goede praktijken stimuleren om haar kennis over de thematiek te vergroten. Meerdere universiteiten in Wallonië hebben werkzaamheden en onderzoek gewijd aan MVO benaderingen. Dit is met name het geval van de Université Catholique de Louvain en van de Université de Liège. De UCL spoort onderzoek op dit gebied aan in het kader van het Institut d'Administration et de Gestion (IAG), terwijl de ULg de groep RESPONSE heeft opgericht, die drie onderzoekseenheden van HEC rond het thema van MVO samenbrengt.

Beschrijving van de actie van de Waalse regering:

De Waalse regering zal interuniversitaire onderzoeksnetwerken stimuleren die zich concentreren op het beheer van socio-economische aspecten in het bedrijf vanuit een perspectief van respect voor de mensenrechten en MVO. Deze netwerken moeten interdisciplinaire competentiecentra worden.

30. Exploiteren wat er op Europees niveau bestaat

Context:

Een aantal lidstaten hebben al nationale plannen inzake mensenrechten ingevoerd. Voor sommige landen was dit een bijwerking van de plannen opgesteld in het kader van voorgaande strategieën, terwijl deze documenten voor andere landen een belangrijk werk was. Het lijkt belangrijk om een overzicht te hebben van de initiatieven die andere landen van de Europese Unie hebben genomen op het vlak van mensenrechten, om inspiratie te kunnen halen uit hun goede praktijken.

Beschrijving van de actie van de Waalse regering:

Wallonië zal erop letten om de Europese initiatieven en de goede praktijken ter zake die de lidstaten ingevoerd hebben te benutten.

31. Beste praktijken van de ondernemingen in de schijnwerpers zetten

Context:

Beste praktijken van ondernemingen die verder gaan dan de wettelijke eisen promoten, is een manier om te communiceren over mensenrechten.

Beschrijving van de actie van de Waalse regering:

Het gaat erom de ondernemingen naar voor te schuiven die beter doen dan de wettelijke eisen. Dankzij dit soort maatregel is het mogelijk gecentraliseerd toegang te krijgen tot informatie over ondernemingen die zich inzetten voor de bescherming van de mensenrechten en deze informatie gemakkelijker te delen. Dit laat eveneens toe een niet-financiële stimulans te geven aan andere ondernemingen die deze praktijken overnemen.

Een andere manier om deze actie te concretiseren bestaat eruit om online de door de geëngageerde ondernemingen genomen initiatieven te publiceren, evenals de Waalse initiatieven die het aannemen van praktijken ter bescherming van de mensenrechten door KMO's ondersteunen. Dit zal bovendien ook de dialoog tussen de private en de openbare sector bevorderen. Dit kan met name gebeuren via de online toolkit voor het respecteren van de mensenrechten door ondernemingen.

Daarnaast wordt er nagedacht aan het heropstarten van de website **rse.wallonie.be**, die tussen 2005 en 2009 online was. Er zal daarbij een speciale focus gewijd worden aan initiatieven van ondernemingen die tot de bescherming van mensenrechten bijdragen. Ook hier is de doelstelling om via dit platform een dialoog tot stand te brengen met de stakeholders.

32. Ondernemingen opleiden inzake respect voor de mensenrechten

Context:

Opleiding is een van de voornaamste vectoren voor de verspreiding van mensenrechten binnen ondernemingen. Concepten die dikwijls als wazig of complex worden beschouwd kunnen hierdoor concreter worden gemaakt. Opleidingen voor ondernemingen moeten hen sensibiliseren voor de thematiek, maar ook hun werknemers en medewerkers en binnen hun onderneming moet er samenhang zijn tussen de verschillende praktijken op het vlak van eerbiediging van de mensenrechten. Concreet gebeurt dit door het invoeren van een programma dat alle actoren en stakeholders van de onderneming verenigt.

Beschrijving van de actie van de Waalse regering:

Om ervoor te zorgen dat respect voor de mensenrechten een courante praktijk wordt binnen ondernemingen moeten pedagogische initiatieven zich richten op verschillende doelpublieken. Ze kunnen zich bijvoorbeeld richten op ondernemers, bedrijfsleiders, werknemers of ambtenaren. Initiatieven inzake openbaar beleid kunnen eveneens tussenpersonen als doel hebben, zoals onderwijzers of docenten, om erover te waken dat onderwerpen betreffende respect voor de mensenrechten permanent en actief geïntegreerd worden in onderwijs- en opleidingsactiviteiten. Er zou hiervoor een link gelegd kunnen worden met het systeem "opleidingscheques" van het Waals Gewest. Dit systeem wil de opleiding van werknemers van KMO's of zelfstandigen in het Waals Gewest bevorderen. Hiervoor ontvangen ze van het Waals gewest een bijdrage in de kosten voor opleidingen gevolgd tijdens of na de normale werkuren.

Waalse ondernemingen actief in het buitenland moeten eveneens gestimuleerd worden om de website <http://www.mvorisicochecker.nl/en> te gebruiken. Deze website werd ontwikkeld door het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken om de sociale en milieu- en governance-gerelateerde risico's van hun activiteiten in het buitenland te evalueren en acties te ondernemen om deze risico's te beperken.

33. In-, uit- en doorvoer van wapens, munitie, militair materiaal, orde handhavingsmateriaal en producten voor tweërlei gebruik

Context:

Sinds 2003 zijn de Gewesten bevoegd voor de controle op de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie, militair materiaal, ordehandhavingsmateriaal en producten voor tweërlei gebruik. De eerbiediging van mensenrechten en het internationaal recht speelt in deze controle een voornamelijk rol, zowel bij uitvoer en doorvoer naar buitenlandse strijdkrachten en gelijkaardige statelijke veiligheidsdiensten, als naar private ondernemingen en personen. Het belang van aandacht voor mensenrechten is gereflecteerd in de regelgeving. Tot 2012 voerden de Gewesten hun controles uit op basis van de geldende federale regelgeving, waarin België al in 2003 als eerste land de criteria uit de “EU-Gedragscode betreffende Wapenuitvoer” uit 1998 – met daarin grote aandacht voor mensenrechten – een bindend karakter had gegeven. In 2012 namen de gewesten eigen regelgeving aan, waarin de criteria van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB – de bindende opvolger van de Gedragscode – werden opgenomen en verplicht moeten toegepast worden op alle uit- en doorvoervergunningsaanvragen.

Net als in het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB is het belangrijkste criterium in de gewestelijke regelgeving de eerbiediging van de mensenrechten in het land van eindgebruik en het respect voor het internationaal humanitair recht door dat land. In concreto betekent dit dat vergunningen altijd geweigerd worden als er een duidelijk risico bestaat dat de goederen in kwestie gebruikt zullen worden bij het begaan van ernstige schendingen van de mensenrechten of van het internationaal humanitair recht. Hetzelfde geldt als er een duidelijk risico bestaat dat de goederen zullen afgewend worden naar actoren die zich schuldig maken aan mensenrechtenschendingen of andere vormen van misdaad. Dit laatste is erg belangrijk bij uit- en doorvoer naar private ondernemingen zoals defensieondernemingen en handelaars. In het Vlaamse Wapenhandeldecreet is het mensenrechtencriterium nog verstrengd t.o.v. het Gemeenschappelijk Standpunt om ervoor te zorgen dat in het algemeen geen goederen mogen geleverd worden, hetzij rechtstreeks, hetzij via onbetrouwbare of private ondernemingen, aan actoren waarvan is vastgesteld dat zij zich systematisch en manifest schuldig maken aan mensenrechtenschendingen of andere vormen van misdaad. Verder is in de Vlaamse regelgeving een criterium opgenomen dat specifiek uit- en doorvoer verbiedt naar landen die kindsoldaten inzetten in het geregelde leger. Het Vlaamse Wapenhandeldecreet bevat ook nog bijkomende criteria op basis waarvan een aanvraag tot uit- of doorvoer geweigerd kan worden. Het gaat onder andere om de houding van het land van eindgebruik ten opzichte van de doodstraf, de prevalentie van een hoge graad van doden ten gevolge van vuurwapengeweld in het land van eindgebruik en de prevalentie van gendergerelateerd geweld, in het bijzonder verkrachting en andere vormen van seksueel geweld. Alle private ondernemingen die wapens of militair materiaal willen ontvangen worden in dat opzicht ook geresponsabiliseerd. Zij moeten immers net als statelijke eindgebruikers voorafgaand aan elke uitvoer een verklaring ondertekenen waarin zij zich er onder meer toe moeten verbinden om de goederen niet te gebruiken voor schendingen van mensenrechten of van het internationaal humanitair recht en om deze niet te leveren aan een andere entiteit, noch over te brengen of uit te voeren naar een ander land met het oog op dergelijke activiteiten. Waar nodig worden aan de ontvangende ondernemingen ook voorwaarden opgelegd die dat moeten garanderen. Wat betreft producten voor tweërlei gebruik, tot slot, gebeurt de controle in de eerste plaats op basis van EU-verordening 428/2009. De focus van de controle, veelal op uitvoer naar private ondernemingen, ligt hier vooral op het voorkomen van de verspreiding van nucleaire, chemische of biologische wapens en hun

overbrengingsmiddelen. Dat neemt niet weg dat ook hier aandacht is voor de eerbiediging van de mensenrechten, al geldt dit vooral wanneer er ernstige redenen zijn om aan te nemen dat de eindgebruikers van de producten voor tweërlei gebruik in kwestie de strijdkrachten, de binnenlandse veiligheidsdienst of vergelijkbare eenheden in het land van eindgebruik zijn.

Beschrijving van de actie van de Vlaamse Regering:

Op 27 november 2015 nam de Vlaamse Regering een conceptnota aan met als titel “Optimalisatie van het Wapenhandeldecreet en het Wapenhandelbesluit”. Deze conceptnota bevat een hele reeks voorstellen die specifieke elementen van het Wapenhandeldecreet, het Wapenhandelbesluit en het beleid daaromtrent bijsturen met als doel een correcte en effectieve toepassing van het Wapenhandeldecreet te garanderen. De belangrijkste inhoudelijke wijziging die in de optimalisatie-oefening zal doorgevoerd worden, betreft het regime van doorvoercontrole. Het Wapenhandeldecreet bevat op dat vlak immers een lacune die inhoudt dat geen controle kon uitgeoefend worden op gevallen van doorvoer waarin de goederen niet van vervoermiddelen veranderen of niet uit- en vervolgens weer ingeladen worden (“overlading”). Dit gold zelfs als dergelijke doorvoer goederen bestemd voor een embargoland betrof of als bekend was dat de goederen zouden worden gebruikt voor het plegen van genocides, misdaden tegen de mensheid of oorlogsmisdaden. Om deze lacune te remediëren, zal in het Wapenhandeldecreet een brede juridische basis voorzien worden die toelaat om alle doorvoer onder vergunningplicht te kunnen plaatsen wanneer essentiële veiligheidsbelangen in het gedrang (kunnen) zijn of er een vermoeden van afwending is. Tegelijkertijd zal de bestaande systematische vergunningsplicht voor doorvoer met overlading aangepast worden om in gevallen van “risicoloze” doorvoer met overlading de administratieve last van de vergunningsprocedure te verminderen. Ook in de handhaving van de regels van het Wapenhandeldecreet wordt een optimalisatie voorzien door tussen relevante overheidsdiensten afspraken te maken over het uitoefenen van toezicht en de opsporing en vervolging van inbreuken op die regels. Verder wordt meer dan ooit ingezet op het bijstaan van Vlaamse ondernemingen in de ontwikkeling of verbetering van hun interne controleprogramma’s tot naleving van de uitvoercontroleprocedures. Zo zorgen we er onder meer voor dat Vlaamse ondernemingen enkel samenwerken met betrouwbare partners en op die manier samen met de overheid de verantwoordelijkheid nemen om te vermijden dat militaire goederen afgewend worden naar ongewenste gebruikers en gebruikt zouden worden voor mensenrechtenschendingen. Internationaal werken we ten slotte actief mee aan de promotie van het VN-Wapenhandelsverdrag en trachten we op die manier zowel andere Staten als economische actoren te responsabiliseren in hun omgang met de handel in wapens en militair materiaal.